

DOSSIER SOBRE ELS GOVERNS LOCALS AVUI*

Isidre Lluçia i Sabarich**

Resum

Aquest dossier posa de manifest la complexitat i l'extensió en matèria normativa que existeix en el món local. Per aquest motiu, s'ha intentat fugir de l'exhaustivitat i no s'hi ha inclòs tota la normativa susceptible de pertànyer a la cosa pública local o afectar-la, sinó només aquella que en un primer estadi s'ha considerat més important o determinant o susceptible d'ésser utilitzada, i s'ha deixat oberta la possibilitat d'un segon treball complementari. En aquest treball, que ha transitat per les fonts estatals, catalanes i europees, el que s'ha fet és una aproximació comentada a cada una de les normes que s'hi han incorporat afegint-hi el vincle amb el text de la norma. Des de l'aprovació de l'LRSAL, la transformació i l'evolució del marc normatiu han estat considerables, de manera que bona part del context legal existent s'ha hagut d'actualitzar i emmotllar a aquest nou marc. A aquesta realitat, cal afegir-hi el conjunt de normativa europea que afecta directament l'ordenament intern, com en les matèries de contractació, sostenibilitat o tractament de dades, entre d'altres. I això és el que s'ha volgut posar de manifest de forma tan entenedora com ha estat possible. Aquest recull s'estructura en vuit apartats, una introducció i bibliografia. Cada apartat ha estat subdividit de forma sistemàtica entre lleis, reglaments i altres (resolucions, dictàmens, etc.) per tal que l'estructura del conjunt sigui homogènia i fàcilment comprensible.

Paraules clau: cosa pública; complexitat legislativa; canvi normatiu; evolució del marc legal; món local; governs locals; Administració local; municipis; Administració municipal.

DOSSIER ON LOCAL GOVERNMENTS TODAY

Abstract

This dossier highlights the complexity and amount of regulatory material existing in the local sphere. This article thus aims to eschew thoroughness, including not all regulations likely to belong to or affect the local public sphere, but only those that, initially, were considered most important or decisive or likely to be used, leaving open the possibility of a second, complementary paper. The present article, which has passed through state, Catalan and European sources, is a commented approach to each of the regulations it includes along with a link to the regulation in question. Since the passing of the Law on the Rationalisation and Sustainability of the Local Administration (LRSAL), the regulatory framework has undergone considerable transformation and evolution, so that much of the existing legal context has had to be updated and adapted to it. To this circumstance we must add European regulations that directly affect domestic regulations, in areas such as procurement, sustainability and data processing. We have tried to explain this as clearly as possible. This collection consists of eight sections, an introduction and a bibliography. Each section is systematically divided into laws, regulations and other (decisions, rulings, etc.) so as to give a homogeneous structure that is easy to follow.

Key words: public sphere; legislative complexity; regulatory change; evolution of the legal framework; local governments; local administration; municipalities; municipal administration.

* Document tancat el 15.05.2020.

** Isidre Lluçia i Sabarich, secretari interventor d'Administració local. Ajuntament de Sarrià de Ter, c. Major, 71. 17840 Sarrià de Ter. isidre@llucia.cat.

Citació recomanada: Lluçia i Sabarich, Isidre (2018). Dossier sobre els governs locals avui. *Revista Catalana de Dret Públic*, (57), 192-224. DOI: [10.2436/rcdp.i57.2018.3515](https://doi.org/10.2436/rcdp.i57.2018.3515)

Sumari

- 1 Introducció
 - 1.1 Legislació estatal
 - 1.2 Legislació catalana
 - 1.3 Legislació europea
- 2 Marc del règim jurídic i procediment administratiu
 - 2.1 Legislació estatal
 - 2.2 Legislació catalana
- 3 Marc urbanístic, territori i sostenibilitat
 - 3.1 Legislació estatal
 - 3.2 Legislació catalana
 - 3.3 Legislació europea
- 4 Marc de recursos humans
 - 4.1 Legislació estatal
 - 4.2 Legislació catalana
- 5 Marc econòmic financer
 - 5.1 Legislació estatal
 - 5.2 Legislació catalana
 - 5.3 Legislació europea
- 6 Marc electoral
- 7 Marc de contractació
 - 7.1 Legislació estatal
 - 7.2 Legislació catalana
 - 7.3 Legislació europea
- 8 Marc de transparència i dades personals
 - 8.1 Legislació estatal
 - 8.2 Legislació catalana
 - 8.3 Legislació europea
- 9 Jurisprudència
 - 9.1 Marc institucional i de govern
 - 9.2 Règim jurídic i procediment administratiu
 - 9.3 Urbanisme, territori i sostenibilitat
 - 9.4 Recursos humans
 - 9.5 Marc econòmic i financer
 - 9.6 Marc electoral
 - 9.7 Contractació
 - 9.8 Dades de caràcter personal
 - 9.9 Transparència
- 10 Bibliografia
- Webs de consulta

1 Introducció

El municipi constitueix el nivell bàsic i essencial de l'organització territorial de Catalunya i, per extensió, de qualsevol dels països del nostre entorn occidental. És l'ens més proper a l'administrat i, per tant, el que permet fer més efectiva la participació dels ciutadans en l'adopció de les decisions públiques que els afecten més directament.

Tanmateix, el món local és complex, com diversa i abundant és la legislació explícita i implícita per la qual es regeix. En aquest article, per encàrrec de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya a través de la *Revista Catalana de Dret Públic* es pretén fer-ne una mena de sumari indexat que serveixi, al mateix temps, de codi de consulta en línia relatiu a la legislació vigent en matèria de règim local a Catalunya, com a part de la secció monogràfica sobre els governs locals avui, corresponent al número 57 de la *Revista Catalana de Dret Públic*.

Des de l'aprovació de l'LRSAL fins avui, la transformació de l'embull legislatiu a la cosa pública local ha estat més que considerable, de manera que en aquests darrers sis anys el marc normatiu, com de fet ja hem anat seguint a través de la mateixa *Revista Catalana de Dret Públic*, ha experimentat una mutació més que sensible. Això fa que esdevingui imprescindible un instrument que racionalitzi de forma codificada aquest context jurídic, i que ho faci amb una vocació de continuïtat mitjançant el manteniment i l'actualització sistemàtica. I això és el que es pretén amb el present document.

No obstant això, també ha calgut cenyir-se a una determinada dimensió del treball, motiu pel qual ha calgut posar-hi límits per tal de no excedir-nos dels marges que imposa la publicació. Així, doncs, en el present dossier no s'inclou cap normativa en seguretat, participació ciutadana, marc social, patrimoni, béns i serveis o activitats, ni altres matèries susceptibles de ser-hi incloses, ni tampoc cap referència a informes o dictàmens que puguin ésser d'interès en aquestes matèries. No ha estat possible encabir-ho, perquè fer-ho hauria significat rebaixar la qualitat del producte. Això fa que sigui recomanable treballar en una segona part, un segon fascicle, amb tota aquella normativa, jurisprudència, informes i dictàmens en aquesta matèria que es consideri adient incloure en aquell nou treball i que no hagi format part del present.

La metodologia emprada en aquest treball és la de citar la legislació en la llengua de publicació en el corresponent butlletí oficial. En el cas de la legislació espanyola, es fa amb el BOE, és a dir, si hi ha traducció oficial al català del text consolidat, tant la denominació com el contingut es fan en aquesta llengua, i si no hi ha traducció, la llengua utilitzada és l'espanyol, tal com apareix publicat en el BOE. Pel que fa a la legislació catalana, s'utilitza l'oficial del DOGC i, també, la d'alguns portals especialitzats en la publicació de textos consolidats. Pel que fa a la normativa europea, es fa d'acord amb la publicació apareguda en el BOE o en el DOCE.

Com és obvi, s'ha seleccionat sempre el text consolidat més actualitzat. Això fa que, en la majoria d'ocasions, la versió inclosa en aquest article sigui en castellà, malgrat que la llei estigui publicada també en català. Les versions consolidades no es publiquen en català, i, si no és mitjançant algun portal del país que n'hagi fet la traducció i el seguiment, per regla general no tenim versió consolidada en català.

L'estructura que s'ha seguit en el present treball és la que es correspon amb una disposició per àrees temàtiques més o menys similars a les que hi pugui haver en una administració d'un ens local i, dins de cada una d'elles, una subdivisió relativa als marcs estatal, català i europeu, i dintre de cada un d'aquests marcs, una altra subdivisió per la prelación de fonts.

En aquesta àrea s'inclou tota aquella normativa institucional que afecta directament el conjunt de l'activitat dels ens locals. A partir de la Constitució de 1978, es configura tot un sistema jurídic amb nova normativa pel que fa a la cosa pública de caràcter local. La Constitució defineix un nou marc formal al qual, com a norma suprema, han d'acudir totes les fonts, de manera que tot l'entramat que a partir de la *norma normarum* es dicta està informat per un mateix patró que ens arriba fins al present.

Per definició, la Constitució actua com a norma sobre la producció de normes mitjançant una estructura piramidal on cada una ocupa una posició concreta amb un valor jurídic en funció de la seva major o menor proximitat al vèrtex d'aquest entramat, és a dir, la mateixa carta magna.

En l'apartat institucional del present treball que correspon a Catalunya, que s'obre a partir de la Constitució del Regne d'Espanya, s'inclou el vigent Estatut d'autonomia com a *lex superior* del sistema institucional de Catalunya en tot allò que li és propi com a resultat de la particularitat del reconeixement com a nacionalitat que admet i coneix l'entramat de la Constitució espanyola.

En l'apartat europeu, s'ha considerat essencial —i, per tant, no podia faltar en aquest treball— la Carta europea de l'autonomia local, atès el seu caràcter de tractat elaborat en el marc d'un sistema normatiu que, si bé en la seva gènesi és indiscutiblement forà i estrany en el context estatal —la Carta Europea d'Autonomia Local fou elaborada en el si del Consell d'Europa l'any 1985—, hi esdevé integrat pel fet que els tractats, els pactes i els convenis internacionals vàlidament constituïts passen a formar part de l'ordenament intern, com explícitament estableix l'article 96 CE. Per tant, la Carta europea de l'autonomia local és aplicable a Espanya en virtut de la preeminència pròpia a les normes internacionals, tal com exigeix el dret internacional, pel principi *pacta sunt servanda*, que compromet i vincula tot l'Estat per la submissió al dret internacional general.

1.1 Legislació estatal

En el marc estatal, hi recollirem des de la mateixa Constitució fins a les normes, instruccions, etc., que afecten directament o indirecta la gestió i el desenvolupament administratiu i polític dels ens locals, així com tot el conjunt de la seva activitat, inclosa la de govern, sempre parlant des del marc institucional i de govern. En aquest sentit, doncs, a més de la mateixa Constitució, el treball comprèn la Llei reguladora de les bases del règim local, que en allò que es refereix als ens locals cal considerar com la norma bàsica, i el Reial decret legislatiu mitjançant el qual s'aprova el text refós de les disposicions legals en matèria de règim local.

1.1.1 Constitució

El text de la [Constitució del Regne d'Espanya](#) que s'inclou en el present treball és el text consolidat.

1.1.2 Lleis

[Ley 7/1985, de 2 de abril, Reguladora de las Bases del Régimen Local](#). Text consolidat; darrera actualització: 4 d'agost de 2018.

[Real Decreto Legislativo 781/1986, de 18 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de las disposiciones legales vigentes en materia de Régimen Local](#). Text consolidat; darrera actualització: 15 de juliol de 2016.

[Ley 27/2013, de 27 de diciembre, de racionalización y sostenibilidad de la Administración Local](#).

1.1.3 Reglaments

[Real Decreto 2568/1986, de 28 de noviembre, por el que se aprueba el Reglamento de Organización, Funcionamiento y Régimen Jurídico de las Entidades Locales](#).

[Real Decreto 1690/1986, de 11 de julio, por el que se aprueba el Reglamento de Población y Demarcación Territorial de las Entidades Locales](#).

1.2 Legislació catalana

1.2.1 Estatut

[Estatut d'autonomia de Catalunya](#), Llei orgànica 6/2006, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, sancionada per sa majestat el rei Joan Carles I el dia 19 de juliol de 2006.

1.2.2 Lleis

[Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya](#).

[Decret legislatiu 4/2003, de 4 de novembre, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de l'organització comarcal de Catalunya.](#)

[Llei 12/2010, del 19 de maig, del Consell de Governos Locals.](#)

[Llei 5/1987, de 4 d'abril, del Règim provisional de les competències de les diputacions provincials.](#)

[Llei 30/2010, del 3 d'agost, de vegueries.](#)

[Llei 31/2010, del 3 d'agost, de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.](#)

[Llei 7/1987, de 4 d'abril, per la qual s'estableixen i regulen actuacions públiques especials en la conurbació de Barcelona i en les comarques compreses dins la seva zona d'influència directa.](#)

1.2.3 Reglaments

[Decret 139/2007, de 26 de juny, pel qual es regulen la denominació, els símbols i el registre d'ens locals de Catalunya.](#)

[Decret 244/2007, de 6 de novembre, pel qual es regula la constitució i la demarcació territorial dels municipis, de les entitats municipals descentralitzades i de les mancomunitats de Catalunya.](#)

1.3 Legislació europea

La Carta europea de l'autonomia local va ser signada per Espanya el 15 d'octubre de 1985 i ratificada el 20 de gener de 1988, una vegada obtinguda l'autorització de les Corts Generals prevista en l'article 94.1 de la Constitució, i fou publicada en el *Boletín Oficial del Estado* del 24 de febrer de 1989.

[Carta Europea d'Autonomia Local](#), feta a Estrasburg el 15 d'octubre de 1985, ratificada per instrument de 20 de gener de 1988. Text consolidat.

2 Marc del règim jurídic i procediment administratiu

2.1 Legislació estatal

2.1.1 Lleis

[Ley 39/2015, de 1 de octubre, del Procedimiento Administrativo Común de las Administraciones Públicas.](#)

[Ley 40/2015, de 1 de octubre, de Régimen Jurídico del Sector Público.](#)

[Ley 29/1998, de 13 de julio, reguladora de la Jurisdicción Contencioso-administrativa.](#)

[Ley 59/2003, de 19 de diciembre, de firma electrónica.](#)

2.2 Legislació catalana

Catalunya va legislar en aquesta matèria mitjançant la Llei 26/2010, a l'empara de l'Estatut d'autonomia. En concret, l'article 159.1 de l'Estatut d'autonomia atorga a la Generalitat la competència per regular les normes de procediment administratiu que derivin de les particularitats del dret substantiu de Catalunya o de les especialitats de l'organització de la Generalitat. També correspon a la Generalitat la competència exclusiva en les relacions entre les institucions de la Generalitat i els ens locals.

Així mateix, les administracions locals de Catalunya formen part del sistema institucional de la Generalitat, d'acord amb l'article 2 de l'Estatut d'autonomia, de manera que la promulgació de qualsevol llei en matèria de règim jurídic i de procediment de les administracions públiques de Catalunya és aplicable a totes les administracions públiques catalanes, més enllà d'especificitats concretes per a la mateixa Administració de la Generalitat.

2.2.1 Lleis

[Llei 26/2010, del 3 d'agost, de règim jurídic i de procediment de les administracions públiques de Catalunya.](#)

3 Marc urbanístic, territori i sostenibilitat

Una de les àrees més importants i amb més transcendència dins la cosa pública local és la que correspon al territori i la sostenibilitat. Efectivament, tot allò que afecta la política i la planificació territorial i l'urbanisme, les polítiques de sòl, l'ordenació de l'edificació i el control de qualitat del procés i els productes d'edificació, les polítiques de rehabilitació d'habitatges en barris i nuclis històrics, les obres públiques i les infraestructures, les carreteres, els ferrocarrils, els ports i els aeroports, i els transports. També la planificació i la qualitat ambientals, així com les polítiques davant el canvi climàtic, l'aigua i els residus, sense oblidar els serveis meteorològics i, per descomptat, el necessari impuls de les energies renovables.

El marc territorial i de sostenibilitat aborda les qüestions territorials i les ambientals, al mateix temps que les socials, amb l'objectiu de regular els àmbits urbanístics —sòl i edificació, infraestructures, aspectes geogràfics i ambientals— i de l'activitat humana sobre el territori per tal de garantir-ne la pràctica i la intervenció sostenibles.

Com veiem, doncs, es tracta d'una àrea molt complexa i determinant i, sens dubte, de gran rellevància per al desenvolupament dels municipis i, per tant, del país.

3.1 Legislació estatal

De la legislació estatal que en aquesta àrea cal considerar que afecta de ple l'activitat municipal, dins l'àmbit de les seves competències i atribucions és imprescindible incloure-hi la Llei de carreteres, la Llei de costes, la Llei d'expropiació forçosa, la Llei de règim econòmic i de prestació de serveis dels ports d'interès general, i les lleis d'avaluació ambiental i de responsabilitat mediambiental. També s'hi ha d'incloure el Reial decret legislatiu pel qual s'aprova el text refós de la Llei del sòl i rehabilitació urbana, tot i que en alguns aspectes no és aplicable a Catalunya.

També s'inclouen en aquest apartat els reglaments d'expropiació forçosa i el de valoracions del sòl.

3.1.1 Lleis

[Real Decreto Legislativo 7/2015, de 30 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Suelo y Rehabilitación Urbana.](#)

[Ley de 16 de diciembre de 1954 sobre expropiación forzosa.](#)

[Ley 21/2013, de 9 de diciembre, de evaluación ambiental.](#)

[Ley 26/2007, de 23 de octubre, de Responsabilidad Medioambiental.](#)

[Ley 37/2015, de 29 de septiembre, de carreteras.](#)

[Ley 22/1988, de 28 de julio, de Costas.](#)

3.1.2 Reglaments

[Decreto de 26 de abril de 1957 por el que se aprueba el Reglamento de la Ley de Expropiación Forzosa.](#)

[Real Decreto 1492/2011, de 24 de octubre, por el que se aprueba el Reglamento de valoraciones de la Ley de Suelo.](#)

3.2 Legislació catalana

En l'apartat de legislació catalana només tractem la Llei d'urbanisme i el Jurat d'Expropiació Forçosa, dins l'àmbit de les disposicions amb rang de llei, mentre que pel que fa a les disposicions de caràcter general estudiarem

el Reglament d'urbanisme i el Reglament sobre protecció de la legalitat urbanística. I, encara, dins l'apartat d'altres normes analitzarem el Dictamen 6/2014, de 14 de febrer, sobre la Llei 21/2013, de 9 de desembre, d'avaluació ambiental.

3.2.1 Lleis

[Decret legislatiu 1/2010, de 3 d'agost, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme.](#)

[Llei 9/2005, de 7 de juliol, del Jurat d'Expropiació de Catalunya.](#)

[Llei 20/2009, del 4 de desembre, de prevenció i control ambiental de les activitats.](#)

3.2.2 Reglaments

[Decret 305/2006, de 18 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei d'urbanisme.](#)

[Decret 64/2014, de 13 de maig, pel qual s'aprova el Reglament sobre protecció de la legalitat urbanística.](#)

3.2.3 Altres

[Dictamen 6/2014 del Consell de Garanties Estatutàries, de 14 de febrer, sobre la Llei 21/2013, de 9 de desembre, d'avaluació ambiental.](#)

S'inclou aquest dictamen pel fet que posa dubtes raonats sobre la constitucionalitat de la Llei 21/2013, de 9 de desembre, d'avaluació ambiental, la qual cosa afecta la decisió sobre la normativa a la qual cal emparar-se a l'hora d'haver de fer-ne ús.

3.3 Legislació europea

3.3.1 Directives

[Directiva 2001/42/CE, de 27 de junio, sobre evaluación de los efectos de determinados planes y programas en el medio ambiente.](#)

[Directiva 2004/35/CE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 21 de abril de 2004, sobre responsabilidad medioambiental en relación con la prevención y reparación de daños medioambientales.](#)

[Directiva 2011/92/UE, de 13 de diciembre, de evaluación de las repercusiones de determinados proyectos públicos y privados sobre el medio ambiente.](#)

Per tancar aquesta àrea, s'incorpora la normativa de la Unió Europea en matèria de medi ambient, de la qual deriva la legislació espanyola i, per tant, element essencialment de consulta, però també de contraposició sobre aquelles possibles imperfeccions de transposició que, sovint, es poden trobar: la Directiva sobre avaluació de les repercussions de determinats plans i programes en el medi ambient, la Directiva sobre responsabilitat mediambiental en relació amb la prevenció i reparació de danys mediambientals, i la Directiva d'avaluació de les repercussions de determinats projectes públics i privats sobre el medi ambient.

4 Marc de recursos humans

Els recursos humans són i representen, en el sector públic local, una de les competències més importants dins l'organització de la cosa pública local. No endebades es tracta d'una matèria que, a grans trets, significa aproximadament el 40% d'afectació sobre el pressupost ordinari dels ens locals. És per això que tant el legislador estatal com el legislador català, cadascú dins el seu àmbit competencial, han elaborat normativa més que suficient sobre aquesta qüestió, l'objectiu de la qual —com no pot ser d'altra manera— és regular-ne la forma i el fons, els drets, els deures, les obligacions, les situacions administratives, les formes d'accés i provisió, i també tot allò que té a veure amb el treballador públic al servei de la cosa pública en general i, en el supòsit que ens ocupa, en el sector local.

En tot cas, hom no pot obviar que el personal de les administracions públiques constitueix un element indispensable per a la prestació adequada dels serveis públics, i, en conseqüència, ha de ser —i és— un factor clau per posar en marxa els processos de millora del funcionament i l'eficàcia de l'actuació administrativa. No és possible una millora administrativa sense la participació i la col·laboració activa, i en nombre adequat i suficient, dels treballadors públics.

L'accés a la funció pública dels treballadors públics locals a Catalunya està determinat per la legislació estatal de forma general, i per la catalana, a través del Decret 214/1990, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament del personal al servei de les entitats locals, de forma concreta.

4.1 Legislació estatal

4.1.1 Lleis

[Ley 30/1984, de 2 de agosto, de medidas para la reforma de la Función Pública.](#)

[Real Decreto Legislativo 5/2015, de 30 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto Básico del Empleado Público.](#)

[Ley 53/1984, de 26 de diciembre, de Incompatibilidades del Personal al Servicio de las Administraciones Públicas.](#)

[Ley Orgánica 2/1986, de 13 de marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad.](#)

[Real Decreto Legislativo 2/2015, de 23 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores.](#)

4.1.2 Reglaments

[Reial decret 128/2018, de 16 de març, pel qual es regula el règim jurídic dels funcionaris d'Administració local amb habilitació de caràcter nacional.](#)

[Real Decreto 896/1991, de 7 de junio, por el que se establecen las reglas básicas y los programas mínimos a que debe ajustarse el procedimiento de selección de los funcionarios de Administración Local.](#)

4.2 Legislació catalana

L'Estatut d'autonomia de Catalunya preveu, a l'article 2.3, que els municipis, les vegueries, les comarques i els altres ens locals que les lleis determinin integren també el sistema institucional de la Generalitat. L'article 110 estableix que corresponen a la Generalitat, en l'àmbit de les seves competències exclusives, de manera íntegra, la potestat legislativa, la potestat reglamentària i la funció executiva. L'article 136.a) diu que correspon a la Generalitat, en matèria de funció pública, la competència exclusiva sobre el règim estatutari del personal al servei de les administracions públiques catalanes i sobre l'ordenació i l'organització de la funció pública, i, finalment, l'article 150 estableix que correspon a la Generalitat, en matèria d'organització de la seva Administració, entre d'altres, la competència exclusiva sobre la seva estructura i funcionament.

4.2.1 Lleis

[Decret legislatiu 1/1997, de 31 d'octubre, pel qual s'aprova la refosa en un Text únic dels preceptes de determinats textos legals vigents a Catalunya en matèria de funció pública.](#)

4.2.2 Reglaments

[Decret 214/1990, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament del personal al servei de les entitats locals.](#)

[Decret 195/2008, de 7 d'octubre, pel qual es regulen determinats aspectes del règim jurídic del personal funcionari amb habilitació de caràcter estatal de les entitats locals de Catalunya.](#)

5 Marc econòmic financer

Si una àrea de la cosa pública és essencial per a la gestió i l'administració de la cosa pública, aquesta és, sens dubte, l'àrea econòmica, el marc econòmic financer. Les finances locals són essencials per a la posada en marxa de les diferents polítiques públiques locals i per al funcionament d'una organització administrativa eficient i eficaç. Els recursos econòmics són, al mateix temps, el resultat del model econòmic i financer de les entitats locals. Aquest recursos econòmics provenen de les fonts següents: els ingressos procedents del seu patrimoni i altres de dret privat; els tributs propis classificats en taxes, contribucions especials i impostos, i els recàrrecs exigibles sobre els impostos de les comunitats autònomes o d'altres entitats locals; les participacions en els tributs de l'Estat i de les comunitats autònomes; les subvencions; els percebuts en concepte de preus públics; el producte de les operacions de crèdit; el producte de les multes i sancions en l'àmbit de les seves competències, i altres prestacions de dret públic.

Un dels principis fonamentals que es constaten, en el redactat i en l'essència, en el conjunt de la normativa és que la correcta prestació d'un servei implica l'acompliment de la competència i, com és lògic, el finançament necessari d'aquest servei i activitat administrativa i el corresponent finançament. Si no hi ha finançament, no hi pot haver servei.

Tractarem, doncs, la normativa que afecta el marc econòmic financer a partir de la Llei reguladora de les hisendes locals com a norma bàsica per al desplegament i la regulació de la gestió de la hisenda de la cosa pública local, i amb el benentès que en aquesta matèria la competència és quasi exclusivament estatal, excepte en allò que, pel que fa a tutela i determinats informes, pugui correspondre a la Generalitat de Catalunya.

5.1 Legislació estatal

5.1.1 Lleis

[Real Decreto Legislativo 2/2004, de 5 de marzo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Reguladora de las Haciendas Locales.](#)

[Ley Orgánica 2/2012, de 27 de abril, de Estabilidad Presupuestaria y Sostenibilidad Financiera.](#)

[Ley 25/2013, de 27 de diciembre, de impulso de la factura electrónica y creación del registro contable de facturas en el Sector Público.](#)

[Ley 47/2003, de 26 de noviembre, General Presupuestaria.](#)

[Ley 38/2003, de 17 de noviembre, General de Subvenciones.](#)

[Ley 58/2003, de 17 de diciembre, General Tributaria.](#)

[Ley 37/1992, de 28 de diciembre, del Impuesto sobre el Valor Añadido.](#)

5.1.2 Reglaments

[Real Decreto 500/1990, de 20 de abril, por el que se desarrolla el capítulo primero del título sexto de la Ley 39/1988, de 28 de diciembre, reguladora de las Haciendas Locales, en materia de presupuestos.](#)

[Reial decret 424/2017, de 28 d'abril, pel qual es regula el règim jurídic del control intern a les entitats del sector públic local.](#)

[Real Decreto 939/2005, de 29 de julio, por el que se aprueba el Reglamento General de Recaudación.](#)

[Real Decreto 887/2006, de 21 de julio, por el que se aprueba el Reglamento de la Ley 38/2003, de 17 de noviembre, General de Subvenciones.](#)

5.1.3 Altres

Text consolidat el 19 de març de 2014 de l'Ordre mitjançant la qual s'aprova l'actual estructura dels pressupostos de les entitats locals.

[Orden EHA/3565/2008, de 3 de diciembre, por la que se aprueba la estructura de los presupuestos de las entidades locales.](#)

5.2 Legislació catalana

En matèria d'hisenda les competències són, pràcticament en la seva totalitat, estatals. Això fa que la capacitat de la Generalitat de Catalunya per legislar en aquest àmbit resti circumscrita a actuacions de caràcter puntual, com és el cas dels dos instruments que s'inclouen en el present treball.

[Decret 208/2015, de 22 de setembre, del procediment per obtenir els informes previstos en l'apartat 4 de l'article 7 de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local.](#)

[Text consolidat de l'articulat i dels annexos de l'Ordre ECF/138/2007, de 27 d'abril, sobre procediments en matèria de tutela financera dels ens locals.](#)

5.3 Legislació europea

Finalment, dins l'àrea del marc econòmic, he considerat necessari fer una referència al Sistema Europeu de Comptes (SEC), el qual han d'aplicar obligatòriament tots els estats membres de la Unió Europea. És un marc comptable a escala europea (UE) que té com a objectiu realitzar una descripció sistemàtica del total d'una economia, els seus components i les seves relacions amb altres economies. El SEC és el marc de referència de normes, definicions, classificacions i normes comptables comunes destinat a l'elaboració de comptes dels estats membres per a les necessitats de la comunitat, cosa que permet obtenir resultats comparables entre tots els estats membres. És, al mateix temps, el fonament sobre el qual es desenvolupa el nucli del sistema estadístic europeu, amb un desenvolupament pel que fa a les finances públiques.

[Reglamento \(UE\) n.º 549/2013 del Parlamento Europeo y del Consejo de 21 de mayo de 2013 relativo al Sistema Europeo de Cuentas Nacionales y Regionales de la Unión Europea.](#)

6 Marc electoral

El marc electoral és de competència exclusivament estatal, excepte en matèria autonòmica, en la qual les comunitats autònomes tenen competència per legislar en allò que afecta la seva comunitat autònoma. No obstant això, a Catalunya la classe política ha estat incapaç en aquests quaranta anys de promulgar cap llei electoral per escollir el Parlament de Catalunya, de manera que Catalunya no té llei electoral pròpia. Per aquest motiu, només farem referència a la LOREG.

[Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General.](#)

7 Marc de contractació

Un dels instruments essencials dins la gestió i l'administració de la cosa pública és la contractació. En aquesta matèria s'ha procurat donar compliment al dret internacional tot incorporant l'exigència de l'adaptació del dret estatal, sobretot, al dret comunitari. Val a dir que no deixa de ser paradoxal que per adaptar les dues directives 2014/23/UE i 2014/24/UE, de 55 i 94 articles respectivament —és a dir, un total de 149—, hagi calgut promulgar una llei amb 347 articles, 53 disposicions addicionals —quasi tantes com articles té la Directiva 2014/23/UE (55)—, 5 de transitòries, 1 de derogatòria i 16 disposicions finals. Aquí ho deixo, sense cap altre comentari.

7.1 Legislació estatal

[Ley 9/2017, de 8 de noviembre, de Contratos del Sector Público, por la que se transponen al ordenamiento jurídico español las Directivas del Parlamento Europeo y del Consejo 2014/23/UE y 2014/24/UE, de 26 de febrero de 2014.](#)

7.2 Legislació catalana

[Decret llei 3/2016, de 31 de maig, de mesures urgents en matèria de contractació pública.](#)

7.3 Legislació europea

[Directiva 2014/23/UE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 26 de febrero de 2014, relativa a la adjudicación de contratos de concesión.](#)

[Directiva 2014/24/UE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 26 de febrero de 2014, sobre contratación pública y por la que se deroga la Directiva 2004/18/CE.](#)

[Directiva 2014/25/UE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 26 de febrero de 2014, relativa a la contratación por entidades que operan en los sectores del agua, la energía, los transportes y los servicios postales.](#)

8 Marc de transparència i dades personals

En una època marcada per la corrupció, era imprescindible trobar polítiques que afavorissin la confiança entre el ciutadà i els poders públics. Neix la transparència com a principi, com a qualitat i instrument de l'activitat pública, consistent en l'obertura de la cosa pública tot aportant la informació sobre la seva gestió i donant compte a la ciutadania de tots els seus actes, especialment en allò referent a l'origen i la destinació dels recursos públics, per tal de poder prevenir, detectar i sancionar eficaçment els casos d'incompetència i de corrupció política.

Transparència, en la cosa pública, és aquell instrument necessari per garantir l'accés a la informació generada per l'Administració pública, per crear confiança entre el govern i la societat, retent comptes de l'Administració sobre tots els seus plans d'actuació i obrint els assumptes del govern a la ciutadania per tal que aquesta pugui prendre part en les decisions que l'afecten. En definitiva, és una exigència social a la qual l'Administració pública està obligada a donar compliment en el context de la seva activitat diària per arribar al màxim de processos interns, així com en tota la seva acció de govern, i per esdevenir un pilar fonamental del govern obert i un valor essencial en la nova política.

En tot cas, en tractar-se de quelcom molt novador, no trobem cap referència explícita a la transparència ni a la Constitució ni a l'Estatut, de manera que l'àmbit competencial no està definit ni tancat, per la qual cosa cada administració pot —i, de fet, així ha estat— legislar obertament en aquesta matèria. D'aquí ve la varietat normativa que tot seguit s'inclou en el present dossier.

I en allò referent a les dades de caràcter personal, en tractar-se d'un dret fonamental, l'Estat va legislar mitjançant la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, que recentment va ésser substituïda per la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals, que és la que s'inclou en el present treball.

8.1 Legislació estatal

De la legislació estatal, acudirem a la Llei de transparència, accés a la informació pública i bon govern i a la Llei de protecció de dades de caràcter personal. I, en tot cas, només cal fer un esment del Reial decret 919/2014, de 31 d'octubre, pel qual s'aprova l'Estatut del Consell de Transparència i Bon Govern i de la Llei 37/2007, de 16 de novembre, sobre reutilització de la informació del sector públic, sense que hi dediqui un tractament específic.

8.1.1 Lleis

[Ley 19/2013, de 9 de diciembre, de transparencia, acceso a la información pública y buen gobierno.](#)

[Ley Orgánica 3/2018, de 5 de diciembre, de Protección de Datos Personales y garantía de los derechos digitales.](#)

8.2 Legislació catalana

La preocupació per la transparència ha esdevingut un pilar fonamental en la cosa pública, de manera que en molt pocs anys ha passat de ser un concepte inexistent tant en el discurs polític com en l'ordenament vigent a ser un element i un principi cabdal sobre el qual pilota el bon govern. Actualment a Catalunya no hi ha cap administració pública que no tingui el seu portal de la transparència.

I, pel que respecta a la protecció de dades, a Catalunya només s'ha legislat per constituir l'Autoritat Catalana de Protecció de dades, mitjançant la Llei 32/2010, de 1 d'octubre, de l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades. En faig esment per a coneixement del lector, però no s'inclou el text.

8.2.1 Lleis

[Llei 19/2014, del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern.](#)

[Decret llei 1/2017, de 14 de febrer, pel qual es crea i regula el Registre de grups d'interès de Catalunya.](#)

[Llei 20/2015, de 29 de juliol, de modificació de la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents.](#)

[Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i gestió de documents.](#)

8.2.2 Reglaments

[Decret 111/2017, de 18 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública.](#)

[Decret 233/2016, de 22 de març, pel qual es crea la Comissió Interdepartamental de Transparència i Govern Obert.](#)

[Decret 171/2015, de 28 de juliol, sobre el Registre de grups d'interès de l'Administració de la Generalitat i el seu sector públic.](#)

8.2.3 Altres

[Resolució JUS/1563/2015, de 6 de juliol, per la qual es dona compliment a la disposició addicional setena de la Llei 19/2014, del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern, relativa a les obligacions de publicitat activa de les fundacions i les associacions.](#)

8.3 Legislació europea

La referència a les directives sobre l'accessibilitat als llocs web i les aplicacions per a dispositius mòbils dels organismes del sector públic i la relativa a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals per part de les autoritats competents per a finalitats de prevenció, recerca, detecció o enjudiciament d'infraccions penals o d'execució de sancions penals, i a la lliure circulació d'aquestes dades, és obligada, car d'aquestes directives dimana bona part de l'ordenament estatal que s'inclou en el present treball. En aquest sentit, una vegada més cal recordar i posar de manifest que, en les fonts de prelació de l'ordenament vigent, el dret comunitari és preeminent i prevalent sobre el dret intern, atès que en darrera instància la norma que a tots els efectes preval és la que prové tant del Consell com del Parlament Europeu.

També, i per completar aquest apartat de legislació europea que en aquesta matèria ens afecta directament, s'inclou el Reglament relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de les seves dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades.

Sense més preàmbul, hom procedeix a tractar de manera expressa les tres normes de caràcter legal citades i que tot seguit s'insereixen.

8.3.1 Directives

[Directiva \(UE\) 2016/2102 del Parlament i del Consell, de 26 d'octubre de 2016, sobre l'accessibilitat als llocs web i les aplicacions per a dispositius mòbils dels organismes del sector públic.](#)

[Directiva \(UE\) 2016/680 del Parlament Europeu i del Consell, de 27 d'abril de 2016, relativa a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals per part de les autoritats competents per a finalitats de prevenció, recerca, detecció o enjudiciament d'infraccions penals o d'execució de sancions penals, i a la lliure circulació d'aquestes dades, i per la qual es deroga la Decisió Marc 2008/977/JAI del Consell.](#)

8.3.2 Reglaments

[Reglament \(UE\) 2016/679 del Parlament Europeu i del Consell, de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de les seves dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades i pel qual es deroga la Directiva 95/46/CE \(Reglament general de protecció de dades\).](#)

9 Jurisprudència

9.1 Marc institucional i de govern

[STC 41/2016, de 3 de març de 2016. Recurs d'inconstitucionalitat 1792-2014. Interposat per l'Assemblea d'Extremadura en relació amb diversos preceptes de la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local. Autonomia local, competències sobre hisenda general i règim jurídic de les administracions públiques: nul·litat dels preceptes legals que autoritzen l'Estat a compensar determinats deutes contrets per les comunitats autònomes amb els crèdits resultants del seu sistema de finançament, estableixen el règim transitori d'assumpció autonòmica de les competències municipals sobre salut i serveis socials, dissolució d'entitats locals d'àmbit territorial inferior al municipi i mancomunitats de municipis; interpretació conforme de la disposició relativa a l'assumpció autonòmica de competències municipals en matèria d'educació.](#)

[STC 111/2016, de 9 de juny de 2016. Recurs d'inconstitucionalitat 1959-2014. Interposat pel Consell de Govern de la Junta d'Andalusia en relació amb diversos preceptes de la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local. Principis d'autonomia local, democràtic i de lleialtat institucional, autonomia financera: nul·litat parcial dels preceptes relatius a les funcions atribuïdes a l'Administració de l'Estat respecte de la coordinació dels serveis municipals per les diputacions provincials, condicions per a l'execució en règim de monopoli de les activitats reservades i majoria requerida per a l'adopció d'acords en les corporacions locals; interpretació conforme dels preceptes relatius a la competència provincial sobre prestació dels serveis d'administració electrònica i contractació centralitzada en determinats municipis i al pla provincial de cooperació a les obres i serveis de competència municipal. Vot particular.](#)

[STC 168/2016, de 6 d'octubre de 2016. Recurs d'inconstitucionalitat 1995-2014. Interposat pel Govern del Principat d'Astúries en relació amb diversos preceptes de la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local. Competències sobre règim local: pèrdua parcial d'objecte del recurs d'inconstitucionalitat \(STC 41/2016 i STC 111/2016\), interpretació conforme de la disposició legal estatal que salva l'organització comarcal estatutàriament prevista en la gestió de serveis supramunicipals.](#)

[STC 180/2016, de 20 d'octubre de 2016. Recurs d'inconstitucionalitat 2001-2014. Interposat pel Parlament de Navarra en relació amb diversos preceptes de la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local. Competències sobre règim local: interpretació conforme amb la Constitució del precepte legal relatiu al pla provincial de cooperació a les obres i els serveis de competència municipal \(STC 111/2016\).](#)

[STC 45/2017, de 27 d'abril de 2017. Recurs d'inconstitucionalitat 2003-2014. Interposat pel Parlament d'Andalusia respecte de diversos preceptes de la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local. Autonomia local i competències sobre règim local: extinció parcial del procés constitucional, interpretació conforme amb la Constitució del precepte relatiu a l'assumpció autonòmica de competències municipals en matèria educativa \(STC 41/2016\).](#)

[STC 54/2017, d'11 de maig de 2017. Recurs d'inconstitucionalitat 1996-2014. Interposat pel Parlament de Catalunya en relació amb diversos preceptes de la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local. Competències sobre règim local, autonomia financera i local, reserva de llei orgànica: pèrdua sobrevinguda parcial d'objecte del recurs, nul·litat dels preceptes legals relatius a la cobertura de llocs de treball per personal eventual, interpretació conforme d'altres preceptes legals \(STC 41/2016 i STC 111/2016\).](#)

[STC 107/2017, de 21 de setembre de 2017. Conflicte en defensa de l'autonomia local 4292-2014. Plantejat per 2.393 municipis respecte de diversos preceptes de la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local. Autonomia local: constitucionalitat de la regulació legal de l'exercici per les entitats locals de competències impròpies, de la coordinació provincial de determinades funcions municipals i del pla economicofinancer que han de presentar els ens locals que no satisfacin diferents objectius d'estabilitat pressupostària \(STC 41/2016 i STC 111/2016\).](#)

STSJ Comunitat Valenciana de 17 d'octubre de 2013, en la qual es dona validesa als acords presos en la Junta de Govern o en el Ple en aquells assumptes que són competència de l'alcalde quan aquest participa en aquests òrgans col·legiats i hi vota favorablement.

[STC 103/2013, de 25 d'abril de 2013. Recurs d'inconstitucionalitat 1523-2004. Interposat pel Parlament de Catalunya en relació amb diversos preceptes de la Llei 57/2003, de 16 de desembre, de mesures per a la modernització del Govern local. Competències sobre règim local, autonomia local: inconstitucionalitat del precepte legal que permet nomenar com a membres de la junta de govern local persones diferents dels regidors, interpretació conforme del precepte que enumera els òrgans municipals superiors i directius.](#)

[STC 161/2013, de 26 de setembre de 2013. Recurs d'inconstitucionalitat 1741-2004. Interposat pel Govern d'Aragó en relació amb diversos preceptes de la Llei 57/2003, de 16 de desembre, de mesures per a la modernització del govern local. Autonomia local i competències sobre règim local: publicitat de les sessions de les juntes de govern local quan actuïn en l'exercici d'atribucions delegades pel ple; constitucionalitat dels preceptes legals estatals relatius a les potestats públiques de les mancomunitats, fusió i organització de municipis, competències de les diputacions provincials, prestació de serveis locals \(STC 103/2013\).](#)

9.2 Règim jurídic i procediment administratiu

STS de 19 de novembre de 2004, sobre el fet que una persona no hagi estat incapacitada no significa que siguin vàlids els actes que realitzi sense la capacitat precisa en cada cas. En particular, no es pot considerar existent una declaració de voluntat contractual (de la coincidència plena de la qual amb la de l'altra part sobre cosa i preu neix el contracte de compravenda: articles 1258, 1262 i 1450 del Codi civil) quan manca en el declarant la raó natural, atès que dita carència exclou la voluntat negociadora i impedeix que el fet tingui validesa com a declaració.

[STC 52/2014, de 10 d'abril de 2014. Qüestió d'inconstitucionalitat 2918-2005. Plantejada per la Secció Segona de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de Castella - la Manxa en relació amb la segona frase de l'article 46.1 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa. Tutela judicial efectiva \(accés a la justícia\) i principi de seguretat jurídica:](#)

[constitucionalitat del precepte legal relatiu al termini per interposar recurs contenciós administratiu davant d'actes presumptes.](#)

[STS de 10 de novembre de 2004 sobre notificacions. Se sosté una interpretació finalista de les normes sobre notificació. Tractant-se com es tracta d'interpretar una norma que regula el règim de les notificacions, la seva aplicació ha de tractar de possibilitar que s'aconsegueixi la fi de la notificació, que aquesta arribi a l'interessat, i si un dia no és al domicili en les primeres hores del matí s'ha possibilitar que la segona notificació sigui en una franja horària diferent.](#)

[STS de 20 d'abril de 2007. Notificació edictal. Requisits de validesa. Prescripció. Interrupció. Recurs de cassació. És requisit per poder parlar de coneixement formal l'existència d'una vàlida notificació, per la qual cosa les notificacions defectuoses són insuficients per a la interrupció de la prescripció, i per aquest motiu el subjecte passiu no es pot donar per notificat fins al moment en el qual l'hagi fet expressament. Si tot això és així i s'ha declarat que la notificació edictal era improcedent en aquest cas, la conclusió a la qual s'arriba és que tal acte no va interrompre la prescripció iniciada en el seu moment fins que la societat va tenir coneixement d'aquesta, havent passat ja els cinc anys que assenyalava la Llei general tributària com a termini de prescripció, per la qual cosa escau apreciar la prescripció al·legada, amb la consegüent estimació del recurs contenciós administratiu interposat, amb anul·lació de la resolució impugnada i condemna al pagament de les despeses satisfetes per la formalització dels avals presentats per obtenir la suspensió de l'execució. S'estima el recurs de cassació.](#)

[STC 132/2001, de 8 de juny de 2001. Sala Primera. Recurs d'empara 1608/2000. Promogut pel Sr. Joan Carlos Serrano Prieto davant de la Sentència del Jutjat contenciós administratiu núm. 6 de Madrid, que va confirmar un decret de l'Ajuntament de Madrid que havia suspès la seva llicència d'autotaxi per tres mesos. Suposada vulneració dels drets a la igualtat i a la tutela judicial; vulneració del dret a la legalitat penal: suspensió de llicència que és sanció, que no es justifica per una relació d'especial subjecció, i que manca de cobertura legal, i no és suficient l'ordenança municipal.](#)

9.3 Urbanisme, territori i sostenibilitat

[STC 61/1997, de 20 de març de 1997. Recursos d'inconstitucionalitat 2.477/1990, 2.479/1990, 2.481/1990, 2.486/1990, 2.487/1990 i 2.488/1990 \(acumulats\). Promoguts, respectivament, pel Parlament de Navarra, el Consell de Govern de la Diputació Regional de Cantàbria, el Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya, la Diputació General d'Aragó, la Junta de Castella i Lleó i el Govern de Canàries contra la Llei 8/1990, sobre reforma del règim urbanístic i valoracions del sòl, i en els recursos d'inconstitucionalitat, acumulats als anteriors, 2.337/1992, 2.341/1992 i 2.342/1992, promoguts, respectivament, pel Consell de Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, la Diputació General d'Aragó i el Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya, davant del text refós de la Llei sobre el règim del sòl i ordenació urbana, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1992, de 26 de juny.](#)

[STC 143/2017, de 14 de desembre de 2017. Recurs d'inconstitucionalitat 5493-2013. Interposat pel Consell de Govern de la Generalitat de Catalunya en relació amb diversos preceptes de la Llei 8/2013, de 26 de juny, de rehabilitació, regeneració i renovació urbanes. Competències sobre urbanisme: nul·litat parcial de la regulació de l'informe d'avaluació dels edificis, així com de l'execució d'actuacions sobre el medi urbà; interpretació conforme amb la Constitució del precepte legal que estableix l'exigència d'autorització expressa, amb règim de silenci negatiu, per a les instal·lacions de nova planta i la ubicació de cases prefabricades \(STC 61/1997, STC 141/2014 i STC 5/2016\).](#)

9.4 Recursos humans

[STS 333/2019, de 6 de maig. Els convenis sectorials no s'apliquen al personal de les administracions públiques que no disposen de conveni propi.](#)

[STS 1703/2018, de 2 d'abril de 2018, sobre l'equiparació de la condició de treballador indefinit no fix i la d'eventual: a participar en igualtat de condicions que el personal fix i fix discontinu en els processos de promoció i reclassificació professional. Recurs de cassació interposat per l'Agència de Medi Ambient i Aigua](#)

[d'Andalusia, representada i defensada pel lletrat Sr. Ávila Rodríguez, contra la sentència de la Sala social del Tribunal Superior de Justícia d'Andalusia \(seu a Sevilla\), de 22 de juny de 2016, en actuacions núm. 5/2016, seguits a instàncies del Sindicat Confederació General del Treball \(CGT\) i del secretari general de la Secció Sindical en l'Agència de Medi Ambient i Aigua de la Junta d'Andalusia, Sr. José Enrique, contra l'Agència de Medi Ambient i Aigua \(AMAYA\) de la Conselleria de Medi Ambient i Ordenació del Territori de la Junta d'Andalusia, les seccions sindicals dels sindicats CCOO, OGT, CSIF i OITA, sobre conflicte col·lectiu.](#)

[STS 2087/2019, de 18 de juny de 2019. Recurs de cassació núm. 889/2017, interposat per l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, representada i defensada per lletrat dels seus Serveis Jurídics, contra la Sentència dictada el 30 de novembre de 2016 per la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, estimatòria del recurs contenciós administratiu 215/2015 que va ser interposat per l'Associació de Polícies Interins de Balears \(ASPIB\) contra el Decret 28/2015, de 30 d'abril, que aprova el Reglament marc de coordinació de policies locals de les Illes Balears \(publicat en el BOIB núm. 67, de 2 de maig de 2015, el qual declara nuls i disconformes a dret els articles 166 a 173 del citat decret\).](#)

[STS 2093/2019, de 14 de juny de 2019. Recurs de cassació interposat pels representants legals de l'Ajuntament de Santurtzi i del Govern basc, respectivament, contra la Sentència de data 15 de desembre de 2016 de la Secció Tercera de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia del País Basc, que va estimar el recurs d'apel·lació núm. 927/2015, formulat contra la sentència desestimària de 2 de juliol de 2015 del Jutjat contenciós núm. 5 de Bilbao, en la qual un funcionari de la Policia Local de Santurtzi havia interposat recurs contenciós administratiu contra les resolucions de l'Ajuntament de Santurtzi mitjançant les quals es va disposar el nomenament de quatre agents de la Policia Local en règim d'interinitat amb motiu de l'existència de places vacants, contra l'acord de la directora general de l'Acadèmia Basca de Policia i Emergències pel qual es va convocar un procediment de selecció per a la creació d'una borsa d'agents interins i contra el conveni de col·laboració subscrit entre el consistori i aquesta acadèmia per efectuar els corresponents nomenaments en règim d'interinitat.](#)

9.5 Marc econòmic i financer

[STC 331/1993, de 12 de novembre de 1993. Recurs d'inconstitucionalitat 1.051/1987. Promogut pel Govern de la Nació contra determinats preceptes de la Llei del Parlament de Catalunya 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya. Les subvencions de l'Estat als ens locals són una font de finançament de l'Estat a aitals ens, segons el fonament jurídic segon de la sentència.](#)

[STC 233/1999, de 16 de desembre. En els recursos d'inconstitucionalitat acumulats núm. 572/89, 587/89 i 591/89, promoguts, respectivament, pel Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya, el Parlament de Catalunya i el Sr. Federico Trillo-Figueroa Martínez-Conde, comissionat per seixanta diputats, així com en les qüestions d'inconstitucionalitat, també acumulades als anteriors, núm. 2.679/96 i 4.626/96, plantejades per la Secció Tercera de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de Galícia, núm. 2.820/96 i 4.646/96, plantejades per la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de Canàries amb seu a Las Palmas de Gran Canaria, i núm. 745/97, plantejada per la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de Canàries amb seu a Santa Cruz de Tenerife, contra la Llei 39/1988, de 28 de desembre, reguladora de les hisendes locals.](#)

[STS de 16 de juliol de 2012. Recurs de cassació 62/10, interposat per l'Ajuntament de la vila de Adeje contra la Sentència dictada el 14 de desembre de 2009 per la Sala Contenciosa Administrativa \(Secció 1a\), amb seu a Santa Cruz de Tenerife, del Tribunal Superior de Justícia de Canàries, en els recursos 396/08 i 44/09, sobre taxes per prestació del servei públic d'aigua domiciliària. Segons el fonament de dret quart, la prestació de servei públic municipal d'abastament d'aigua, de recepció obligatòria, sempre s'ha de sufragar a través d'una taxa, sigui quina sigui la forma de gestió.](#)

[STS 1979/2014, de 19 de maig de 2014. Recurs de cassació núm. 3775/2010, promogut per l'Ajuntament de Castro Urdiales contra la Sentència de 7 d'abril de 2010, dictada per la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de Cantàbria, recaiguda en el recurs del citat ordre jurisdiccional núm. 591/2009, formulat davant l'Acord definitiu de modificació de l'ordenança fiscal núm.1, reguladora de l'impost sobre](#)

[béns immobles, aprovada per l'Ajuntament de Castro Urdiales i publicada en el Butlletí Oficial de Cantabria de 26 de desembre de 2007. Impossibilitat que els ajuntaments puguin subvencionar els empadronats en aital impost.](#)

[STC 187/1988, de 17 d'octubre. Sobre el recurs d'inconstitucionalitat núm. 426/1984, promogut per l'advocat de l'Estat en representació del Govern de la Nació contra els articles 2.2, 5b\) i 9.1 de la Llei 6/1984, de 5 de març, del Parlament de Catalunya. Sobre el caràcter suprem d'òrgan fiscalitzador dels comptes i la gestió econòmica de l'Estat.](#)

9.6 Marc electoral

[STC 169/2009, de 9 de juliol de 2009. Sala Primera. Recurs d'empara 6680-2004. Promogut per la Sra. María Teresa Carbonell Bernabeu i altres persones davant de la Sentència de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana, que va desestimar la seva demanda contra la Diputació Provincial d'Alacant sobre diputats declarats membres no adscrits a cap grup. Vulneració parcial del dret a participar en els assumptes públics i a l'exercici del càrrec representatiu: supressió del grup mixt que impedeix a diputats provincials formar part de la junta de portaveus i de les comissions informatives \(STC 32/1985\); pèrdua del règim de dedicació exclusiva, de beneficis econòmics i de la infraestructura que estava a la disposició del grup mixt.](#)

STS de 12 de setembre de 2002, sobre la sòlida validesa en la subscripció d'una moció de censura per part de dos regidors que ja n'havien subscrit una altra però que ni tans sols es va arribar a celebrar, de manera que aquesta circumstància no es pot prendre en consideració a efectes de rebutjar la viabilitat del plantejament d'una nova moció de censura.

STS de 22 de març de 2006, sobre l'exigència que la votació de la censura es faci personalment per cada un del regidors i no per grups, mitjançant el vot personal i directe, tal com de forma implícita s'estableix a l'article 197 de la LOREG.

9.7 Contractació

[Sentencia del Tribunal de Justicia UE \(Sala Primera\) de 22 de junio de 2016. Procedimiento prejudicial - Sexta Directiva 77/388/CEE - Impuesto sobre el valor añadido - Artículo 2, punto 1 - Prestaciones de servicios realizadas a título oneroso - Concepto - Radiodifusión pública - Financiación mediante tasa. En el asunto C11/15, que tiene por objeto una petición de decisión prejudicial planteada, con arreglo al artículo 267 TFUE, por el Nejvyšší správní soud \(Tribunal Supremo de lo Contencioso-Administrativo, República Checa\), mediante resolución de 18 de diciembre de 2014, recibida en el Tribunal de Justicia el 13 de enero de 2015, en el procedimiento entre Odvolací finanční ředitelství y Český rozhlas.](#)

[Sentencia del Tribunal de Justicia UE \(Sala Tercera\) de 15 de octubre de 2009. Acoset SpA contra Conferenza Sindaci e Presidenza Prov. Reg. ATO Idrico Ragusa y otros. Petición de decisión prejudicial: Tribunale amministrativo regionale della Sicilia - Italia. Artículos 43 CE, 49 CE y 86 CE - Contratación pública - Adjudicación del servicio de aguas a una sociedad de economía mixta - Procedimiento de concurso - Designación del socio privado encargado de la explotación del servicio - Adjudicación al margen de las normas de contratación pública. Asunto C-196/08.](#)

9.8 Dades de caràcter personal

[STC 292/2000, de 30 de novembre de 2000. Recurs d'inconstitucionalitat 1.463/2000. Promogut pel Defensor del Poble respecte dels articles 21.1 i 24.1 i 2 de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal. Vulneració del dret fonamental a la protecció de dades personals. Nul·litat parcial de diversos preceptes de la Llei orgànica.](#)

[STS 531/2018, de 20 de febrer de 2018. Recurs de cassació 3257/2016, interposat pel Sr. Eloy, representat pel procurador Sr. Ramón Valentín Iglesias Arauzo i assistit del lletrat Sr. Miguel Jesús Maldonado González, promogut contra la Sentència dictada per la Secció Primera de la Sala Contenciosa Administrativa de la](#)

[Audiencia Nacional, en data 28 de juny de 2016, en el Recurs contenciós administratiu 261/2014, sobre drets a la protecció de dades.](#)

9.9 Transparència

[STS 1547/2017, de 16 d'octubre de 2017. Sol·licitud d'informació. Corporació Ràdio Televisió Espanyola. El tipus d'informació que se sol·licitava, referida a totes les despeses derivades de la participació d'Espanya en el concurs Eurovisió 2015, incloent-hi les partides corresponents a viatges, allotjaments, dietes, vestuari, despeses de delegacions i acompanyants, no requeria cap tipus reelaboració excepte, si escau, la mera suma de les diverses partides de despeses; i, en tot cas, la part recurrent no ha aportat prova o cap justificació que resultés necessari aquest tractament previ o la reelaboració de la informació. Es desestima el recurs de cassació.](#)

[SAN 784/2017, de 27 de febrer de 2017. La Secció Setena de la Sala Contenciosa Administrativa de l'Audiència Nacional ha vist en grau d'apel·lació, número 64/2016, el recurs interposat contra la Sentència, estimatòria en part, de data 3 d'octubre de 2016, dictada pel Jutjat Central Contenciós Administratiu número 2, en el Procediment Ordinari número 29/2015, interposat per l'advocat de l'Estat en nom i representació del Consell de Transparència i Bon Govern.](#)

10 Bibliografia

- Alberich, Joan. (2010). L'ús de l'espai. Transformacions territorials a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. *Revista Papers*, 51, 28-43.
- Almeida, Marcos (coord.). (2016). *Dereito: Revista Xuridica da Universidade de Santiago de Compostela*, 1, (número extraordinari sobre el XXX aniversari de la Carta europea de l'autonomia local).
- Altman, David. (2010). *Direct Democracy Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Álvarez Conde, Enrique. (2010). Consultas populares. *Deliberación. Revista para la Mejora de la Calidad Democrática*, 1, 89-110.
- Amoedo Souto, Carlos Alberto. (2018). En torno al concepto jurídico de autoprovisión administrativa: dimensión europea y desajustes internos. *Revista de Administración Pública*, 205.
- Amoedo Souto, Carlos Alberto. (2018). [Una valoración urgente sobre el régimen de los encargos a medios propios en la Ley 9/2017](#). (Darrera consulta: 13.09.2018).
- Amoedo Souto, Carlos Alberto. (2018). Los encargos a medios propios. ¿Hacia un nuevo comienzo? Dins José María Gimeno Feliú (dir.), *Estudio sistemático de la Ley de contratos del sector público*. Cizur Menor: Thomson Reuters, Aranzadi.
- Arenilla Sáez, Manuel. (2015). Sistemas electorales y elección directa del alcalde. Una perspectiva comparada. Dins Manuel Arenilla (coord.), *La elección directa del alcalde. Reflexiones, efectos y alternativas* (p. 19-62). Barcelona-Madrid: Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Argullol, Enric, i Velasco, Clara Isabel. (2011). *Instituciones y competencias en los estados descentralizados*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, Generalitat de Catalunya.
- Balaguer-Coll, Maria Teresa, Prior, Diego, i Tortosa-Ausina, Emili. (2007). On the determinants of local government performance: a two-stage nonparametric approach. *European Economic Review*, 51, 425-451.
- Bandrés Sánchez-Cruzat, José Manuel. (2009). La Carta Europea de la Autonomía Local en la jurisprudencia del Tribunal Supremo. *Cuadernos de Derecho Local*, 20, 7-22.
- Barber, Benjamin. (2003). *Democracia Fuerte*. Granada: Almuzara; Barcelona: Universitat de Barcelona.

- Barrero Rodríguez, Concepción. (2017). Organización territorial y servicios locales: el nivel óptimo de prestación. Dins Tomàs Font i Juan José Díez (coord.), *Los servicios públicos locales. Remunicipalización y nivel óptimo de gestión* (p. 261-302). Madrid: Iustel-Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Bartomeus, Oriol. (2018). *El terratrèmol silencios. Relleu generacional i transformació del comportament electoral a Catalunya*. Vic: Eumo Editorial.
- Baylos Grau, Antonio. (2013). La contracción del Estado social. *Revista de Derecho Social*, 63.
- Bel, Germà. (2012). Local Government size and efficiency in capital intensive services: What evidence is there of economies of scale, density and scope? *International Center for Public Policy Working Paper*, 12-15 (Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University).
- Bellotti, Valerio, i Maraffi, Marco. (1994). *Ceto politico e dirigenza amministrativa nei comuni italiani*. Bologna: Il Mulino.
- Bertrana Horta, Xavier, i Magre Ferran, Jaume. (2017). Elección directa del alcalde y cambio institucional: una aproximación comparada. Dins Tomàs Font i Alfredo Galán (dir.), *Anuario del Gobierno Local 2017* (p. 131-154). Madrid: Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Blanco, Ismael, i Gomà, Ricard. (2016). *El municipalisme del bé comú*. Barcelona: Icaria.
- Boggero, Giovanni. (2014). Il diritto all'elezione diretta negli Enti locali tra Carta Europea dell'autonomia locale e convenzione europea dei diritti dell'uomo dopo la c.d. legge Delrio. *Istituzioni del federalismo: rivista di studi giuridici e politici*, 3, 573-598.
- Bosch, Núria, i Solé, Albert. (2005). On the relationship between authority size and the costs of providing local services: lessons for the design of intergovernmental transfers in Spain. *Public Finance Review*, 33, 343-384.
- Bowler, Shaun, i Donovan, Todd. (2000). California's experience with direct democracy. *Parliamentary Affairs*, 53(4), 644-656.
- Bowler, Shaun, i Donovan, Todd. (2001). *Demanding choices: Opinion, Voting and Direct Democracy*. Michigan: The University of Michigan Press.
- Brugué, Quim, Pindado, Fernando, i Rebollo, Óscar. (2015). *Democràcia local en temps d'incertesa*. Barcelona: UAB-ACM.
- Budge, Ian. (1996). *The new challenge of direct democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Burgess, Michael, i Gagnon, Alain-G. (2013). *Democràcies federals*. Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics, Generalitat de Catalunya.
- Butler, David, i Ranney, J. Austin. (1994). *Referendums around the world: The growing use of direct democracy*. Londres: MacMillan.
- Caamaño Domínguez, Francisco, Gimeno Feliú, José María, Quintero Olivares, Gonzalo, i Sala, Pascual. (2017). *Servicios públicos e ideología. El interés general en juego*. Barcelona: Profit.
- Campos Acuña, Concepción. (2018). [¿Son los Concejales Unidades Funcionales Separadas para tramitar contratos menores? Informe JCCA Expediente 9/18](#). (Darrera consulta: 13.09.2018).
- Campos Acuña, María Concepción. (2018). *La nueva contratación pública en el ámbito local: Claves para una contratación electrónica y transparente*. Madrid: Wolters Kluwer, El Consultor de los Ayuntamientos.
- Canals, Ramon. (1984). *Les eleccions municipals a Catalunya. 1979 i 1983*. Barcelona: Equip de Sociologia Electoral de la Universitat Autònoma de Barcelona.

- Canovan, Margaret. (1999). Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies*, XLVII, 2-16.
- Capo, Jordi. (1991). Elecciones municipales, pero no locales. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 56, 143-164.
- Capo, Jordi, Baras, Montserrat, Botella, Joan, i Colomé, Gabriel. (1988). La formación de una élite política local. *Revista de Estudios Políticos*, 59, 199-224.
- Carbonero Gallardo, José Miguel (dir. i coord.). (2015). *Administración Local Práctica. Casos prácticos de Derecho administrativo y haciendas locales*. Madrid: El Consultor de los Ayuntamientos / La Ley.
- Castells, Antoni, Esteller, Alejandro, i Vilalta, Maite. (2003). Tax capacity disparities and fiscal equalization: The case of Spain Local Governments. Dins Gisela Färber i Nils Otter (ed.), *Reforms of local fiscal equalization in Europe* (p. 297-338).
- Castillo Blanco, Federico A. (2018). La problemática reversión de los servicios locales a la gestión directa. *Revista Vasca de Gestión de Personas y Organizaciones Públicas*, 14.
- Cebrián Abellán, Manuel. (2016). *El nuevo Régimen Local tras la reforma del Sector Público*. L'Hospitalet de Llobregat: Wolters Kluwer, Bosch.
- Chambers, Simone. (2001). Constitutional referendums and democratic deliberation. Dins Matthew Mendelsohn i Andrew Parkin (ed.), *Referendum democracy: citizens, elites and deliberation in referendums campaigns*. Londres: Palgrave Macmillan.
- Cidoncha Martín, Antonio. (2017). La garantía constitucional de la autonomía local y las competencias locales: un balance de la jurisprudencia del Tribunal Constitucional. *Cuadernos de Derecho Local*, 45, 12-100.
- Clark, Alistair, i Krebs, Timothy. (2012). Elections and policy responsiveness. Dins Karen Mossberger, Susan Clarke i Peter John (ed.), *The Oxford Handbook of Urban Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Colomé Nin, Anna, i Grau Arnau, Susana. (2017). Remunicipalización de servicios locales y competencia. *Cuadernos de Derecho Local*, 43. Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Colós Tenas, José. (2018). Las especialidades de la contratación pública en la administración local. Dins José María Gimeno Feliú (dir.), *Estudio sistemático de la Ley de contratos del sector público*. Cizur Menor: Thomson Reuters, Aranzadi.
- Comisión de Expertos para la revisión del modelo de financiación autonómica. (2017). [Informe de la Comisión de Expertos para la revisión del modelo de financiación autonómica, julio 2017](#). (Darrera consulta: 16.11.2018).
- Comisión de Expertos para la revisión del modelo de financiación local. (2017). [Informe de la Comisión de Expertos para la revisión del modelo de financiación local \(2017\)](#). (Darrera consulta: 03.12.2018).
- Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. (2015). Informe sobre els reptes demogràfics de Catalunya a mitjà i llarg termini: mercat de treball i envelliment.
- Consell d'Europa. (2012). Second-tier local authorities – intermediate governance in Europe. Recommendation 333. Estrasburg: Consell d'Europa.
- Corretja Torrens, Mercè. (22 de febrer de 2018). [Com encarem les administracions públiques catalanes el repte de la contractació electrònica?](#) [Apunt de blog]. *Blog de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya*.
- Corretja Torrens, Mercè. (10 d'abril de 2018). [La nova legislació bàsica de contractes públics i el seu impacte a Catalunya](#) [Apunt de blog]. *Blog de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya*.

- Coscolluela Montaner, Luis Manuel, Medina Alcoz, Luis (dir.), i Hernando Rydings, María (coord.). (2012). *Crisis económica y reforma del régimen local*. Pamplona: Civitas, Thomson Reuters.
- Costa, Paolo. (2018). La Carta europea dell'autonomia locale tra postdemocrazia e iperdemocrazia. Appunti per una rilettura giuridica, alla luce della giurisprudenza costituzionale. *Rivista Italiana di Diritto Pubblico Comunitario*, 1, 63-84.
- Craig, Stephen C., Kreppel, Amie, i Kane, James G. (2001). Public opinion and support for direct democracy: a grassroots perspective. Dins Matthew Mendelsohn i Andrew Parkin (ed.), *Referendum democracy: citizens, elites and deliberation in referendum campaigns*. Londres: Palgrave Macmillan.
- Dalton, Russell J. (2004). *Democratic challenges, democratic choices: the erosion of political support in advanced industrial democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- De Donno, Marzia. (2014). Verso un nuovo ordine territoriale in Europa: Francia e Italia a confronto. Dins Tomàs Font i Alfredo Galán (dir.), *Anuario del Gobierno Local 2014* (p. 105-150). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local, Institut de Dret Públic.
- De Gispert, Cristina, i Vilalta, Maite. (2013). Els ingressos municipals durant el període 2005-12: comparació Catalunya-Espanya. *Revista Econòmica de Catalunya*, 68, 26-43.
- Delgado, Irene. (2008). Entre el primer y el segundo orden: ¿qué lugar para las elecciones municipales de 2007. *Política y Sociedad*, 47(2), 153-173.
- Delgado, Irene. (2010). Elecciones municipales en España. Dimensiones analíticas y aspectos distintivos de ocho procesos electorales (1979-2007). *Política y Sociedad*, 47(3), 13-36.
- Delwit, Pascal (ed.). (2007). *Towards DIY-Politics: participatory and direct democracy at the local level in Europe*. Bruges: Vanden Broele.
- Denters, Bas, i Rose, Lawrence E. (ed.). (2005). *Comparing local government: trends and development*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Díez Sánchez, Juan José (coord.). (2013). *La planta del gobierno local*. Barcelona: AEPDA-FDyGL.
- Díez Sastre, Silvia. (2018). El ámbito subjetivo de la Ley de Contratos del Sector Público. La contratación de los poderes adjudicadores no administración pública. Dins Eduardo Gamero i Isabel Gallego Córcoles (dir.), *Tratado de Contratos del Sector Público*. València: Tirant lo Blanch.
- Díez Sastre, Silvia (ed.), Chinchilla Peinado, Juan Antonio, Santiago Iglesias, Diana, Hernando Rydings, María, i Vázquez Matilla, Javier. (2018). *La nueva Ley de Contratos del Sector Público. Curso de actualización: Especial referencia a la contratación de las entidades locales*. La Coruña: Iuris Utilitas.
- Diversos autors. (1984). *La comarca com a ens territorial*. Barcelona: EAPC.
- Diversos autors. (2011). *Libro Verde. Los gobiernos locales intermedios en España*. Madrid: Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Egner, Björn, Sweeting, David, i Klok, Pieter-Jan. (2013). *Local councillors in Europe*. Nova York: Springer.
- Espasa, Marta, i Vilalta, Maite. (2013). Una diagnosi de la situació actual de la hisenda dels municipis de Catalunya. *Nota d'Economia*, 101, 9-31.
- Esteve Pardo, José. (2014). Perspectiva e impacto de la crisis desde la nueva correlación entre Estado y sociedad. *Documentación Administrativa*, 43.
- Ezquerro Huerva, Antonio. (2018). [La gestión directa de servicios locales mediante personificación interpuesta: una potestad organizativa sujeta a la legislación de contratos](#). Observatorio de Contratación Pública. (Darrera consulta: 16.11.2018).

-
- Falguera Baró, Miquel Àngel. (2018). La reversión de contratos en el sector público y su impacto en el régimen contractual de los empleados. *Ciudad del Trabajo. Actualidad Iuslaboralista*, 3.
- Fernández de Gatta Sánchez, Dionisio. (2014). Los municipios y las mancomunidades en la Ley de Racionalización y Sostenibilidad de la Administración Local. Dins Tomás Quintana (dir.) i Anabelén Casares (coord.), *La reforma del régimen local* (p. 303-369). València: Tirant lo Blanch.
- Fernández Farreres, Germán. (2003). La Carta Europea de la Autonomía Local en el sistema de fuentes del Derecho español: una reflexión crítica. Dins Francisco Caamaño (coord.), *La autonomía de los entes locales en positivo. La Carta Europea de la autonomía local como fundamento de la suficiencia financiera* (p. 39-51). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Fernández Montalvo, Rafael. (2004). La presencia de la Carta Europea de la Autonomía Local en los pronunciamientos jurisprudenciales sobre autonomía local de 2004. Dins Tomàs Font (dir.), *Anuario del Gobierno Local 2004* (p. 307-334). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local, Institut de Dret Públic.
- Fibla Nicolau, Carmen. (2018). *Els mitjans propis personificats i els encàrrecs que poden rebre per part dels poders adjudicadors: avantatges i inconvenients de la utilització dels mitjans propis per part dels ens locals* [Ponència presentada al Seminari de Dret Local. Federació de Municipis de Catalunya, Diputació, Ajuntament, Àrea Metropolitana de Barcelona i Escola d'Administració Pública de Catalunya].
- Fishkin, James S. (2009). *When the people speak: deliberative democracy and public consultation*. Oxford: Oxford University Press.
- Font, Joan (ed.). (2001). *Ciudadanos y decisiones públicas*. Barcelona: Ariel.
- Font, Joan (ed.). (2003). *Public participation and local governance*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- Font, Joan, i Galais, Carolina. (2009). *Experiències de democràcia participativa local a Catalunya: Un mapa analític*. Barcelona: Direcció General de Participació Ciutadana, Generalitat de Catalunya.
- Font i Llovet, Tomàs. (1985). Perspectives d'organització supramunicipal. *Autonomies. Revista Catalana de Dret Públic*, 1, 49-70. [També en castellà: Font i Llovet, Tomàs. (1985). Perspectivas de organización supramunicipal. *REALA*, 226, 315-344.]
- Font i Llovet, Tomàs. (2003). La diversificación de la potestad normativa: la autonomía municipal y la autoadministración corporativa. *Derecho Privado y Constitución*, 17 (número monogràfic en homenatge a Javier Salas), 253-268.
- Font i Llovet, Tomàs. (2007). *Gobierno local y Estado autonómico* (p. 207 i seg.). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Font i Llovet, Tomàs. (2010). L'ordenació metropolitana en la Catalunya autònoma. Evolució i perspectives. Dins Joan Fuster (ed.), *L'agenda Cerdà. Construïnt la Barcelona metropolitana* (p. 433-456). Barcelona: Lunwerg.
- Font i Llovet, Tomàs. (2011). Uniformidad y diferenciación en las instituciones autonómicas y locales en España: Aquiles y la tortuga. Dins Francisco López (dir.), *Derechos y garantías del ciudadano: estudios en homenaje a Alfonso Pérez Moreno* (p. 1217-1236). Madrid: Iustel.
- Font i Llovet, Tomàs. (2018). El municipio constitucional: balance y perspectivas de reforma. Dins Benigno Pendás (dir.), *España constitucional (1978-2018). Trayectorias y perspectivas* (p. 4337 i seg.). Madrid: CEPC.
- Font i Llovet, Tomàs. (2018). Cap a un govern local metropolità: el potencial de la Llei de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. *Papers*, 61 (número especial sobre governança metropolitana).

-
- Font i Llovet, Tomàs, Velasco Caballero, Francisco, i Ortega Álvarez, Luis. (2006). *El régimen local en la reforma de los estatutos de autonomía*. Madrid: CEPC.
- Forcadell Esteller, Xavier. (2017). Los gobiernos locales supramunicipales en Cataluña: evolución normativa y jurisprudencial, y perspectivas de futuro. Dins Tomàs Font i Alfredo Galán (dir.), *Anuario del Gobierno Local 2015/2016* (p. 151-186). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Forcadell i Esteller, Xavier. (2016). *L'organització territorial i el règim jurídic dels governs locals de Catalunya*. Barcelona: Tirant lo Blanch.
- Franklin, Mark, i McKie, Thomas. (1983). Familiarity and inertia in the formation of governing coalitions in parliamentary democracies. *British Journal of Political Science*, 13, 275-298.
- Fuertes López, Mercedes. (26 de novembre de 2015). [Discriminación territorial y una coda](#) [Apunt de blog]. *Blog d'esPublico*.
- Fuertes López, Mercedes. (7 d'abril de 2017). [Sobre los proyectos de ley de contratos públicos](#) [Apunt de blog]. *Blog d'esPublico*.
- Fung, Archon. (2015). Putting the public back into governance: the challenges of citizen participation and its future. *Public Administration Review*, 75(4), 513-522.
- Galán Galán, Alfredo (coord.). (2016). *Nous governs locals: regeneració política i estabilitat pressupostària* (p. 20-44). Barcelona: IEA.
- Galán Galán, Alfredo, i Bernadí Gil, Xavier. (2012). *El debate actual sobre las diputaciones provinciales: un análisis de las últimas propuestas electorales*. Madrid: Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Galán Galán, Alfredo, i Gracia Retortillo, Ricard. (2010). Estatuto de autonomía de Cataluña, gobiernos locales y Tribunal Constitucional. *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, 12, 237-301.
- Galán Galán, Alfredo, i Gracia Retortillo, Ricard. (2010). Incidència de la Sentència 31/2010 del Tribunal Constitucional en la regulació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya sobre els governs locals. *Revista Catalana de Dret Públic*, 225-244 (número especial sobre la STC 31/2010).
- Gallego Córcoles, Isabel. (2011). Distinción entre el contrato de concesión de servicios y el contrato de servicios (I y II). *Revista Contratación Administrativa Práctica*, 111-112.
- Gallego Córcoles, Isabel. (2018). El Derecho de la contratación pública: evolución normativa y configuración actual. Dins Eduardo Gamero Casado i Isabel Gallego Córcoles (dir.), *Tratado de Contratos del Sector Público*. València: Tirant lo Blanch.
- Gamero Casado, Eduardo, i Gallego Córcoles, Isabel (dir.). (2018). *Tratado de Contratos del Sector Público*. València: Tirant lo Blanch.
- Gamper, Anna. (2015). Forms of democratic participation in multi-level systems. A: Cristina Fraenkel-
- García de Enterría, Eduardo (1957). La provincia en el régimen local español. A Eduardo García de Enterría (Ed.), *Problemas actuales del régimen local*, reed. 1986, (p. 3-40). Sevilla: Instituto García Oviedo, Editorial Universidad de Sevilla.
- Garraud, Philippe. (1989). *Profession home politique. La carrière politique des maires urbans*. Paris: L'Harmattan.
- Garrido Juncal, Andrea. (2017). [Las nuevas formas de gestión de los servicios sociales: elementos para un debate](#). *Revista Catalana de Dret Públic*, 55, 84-100.
- Garzón Espinosa, Eduardo. (2017, juny 15). *¿Por qué la gestión directa de los servicios públicos es más barata que la gestión indirecta?* [Vídeo]. Consultat 16 novembre 2018, des de <https://www.youtube.com/watch?v=CV34c01w1jE>

- Generalitat de Catalunya, Direcció General de Contractació Pública. (2018). *Informe de la Direcció General de Contractació Pública en relació amb les novetats de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic que afecten de forma específica l'àmbit local*. (Darrera consulta: 13.09.2018). <https://contractacio.gencat.cat/web/.content/gestionar/regulacio-supervisiu/dgcp-informes/Novetats-administracio-local-LCSP.pdf>
- Generalitat de Catalunya. (2017). Els resultats de la balança fiscal de Catalunya amb el sector públic central els anys 2013 i 2014. Barcelona: Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.
- Giannini, Massimo Severo. (1971). Il riassetto dei poteri locali. *Rivista Trimestrale di Diritto Pubblico*, 2, 451-461.
- Gimeno Feliú, José María. (2012). Delimitación conceptual entre el contrato de gestión de servicios públicos, contrato de servicios y el CPP. *Revista Española de Derecho Administrativo*, 156.
- Gimeno Feliú, José María. (2016). Remunicipalización de servicios locales y Derecho comunitario. *El Cronista del Estado Social y Democrático de Derecho*, 58-59.
- Gimeno Feliú, José María. (2018). La nueva regulación de la contratación pública en España desde la óptica de la incorporación de las exigencias europeas: hacia un modelo estratégico, eficiente y transparente. Dins José María Gimeno Feliú (dir.), *Estudio sistemático de la Ley de Contratos del Sector Público*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Gimeno Feliú, José María. (2018). El nuevo modelo concesional: hacia el equilibrio entre lo público y lo privado. *El Cronista del Estado Social y Democrático de Derecho*, 74.
- Gimeno Feliú, José María. (2018). [Primeras modificaciones parciales a la Ley de Contratos del Sector Público 9/2017](#). (Darrera consulta: 13.09.2018).
- Gimeno Feliú, José María. (2018). Corrupción y contratación pública: las soluciones de la LCSP. Dins Eduardo Gamero i Isabel Gallego Córcoles (dir.), *Tratado de Contratos del Sector Público*. València: Tirant lo Blanch.
- Gimeno Feliú, José María (dir.). (2018). *Estudio sistemático de la Ley de Contratos del Sector Público*. Cizur Menor: Thomson Reuters, Aranzadi.
- Gómez-Ferrer Morant, Rafael. (1991). *La provincia en el sistema constitucional*. Madrid: Civitas.
- Gómez Melero, Gerardo. (2018). La contratación de los entes locales. Dins Eduardo Gamero i Isabel Gallego Córcoles (dir.), *Tratado de Contratos del Sector Público*. València: Tirant lo Blanch.
- González, Julio. (2018). [Contratos menores para la ciencia](#). (Darrera consulta: 13.09.2018.)
- Gracia Retortillo, Ricard. (2008). *La vegueria com a govern local intermedi a Catalunya. Encaix constitucional de la seva regulació estatutària*. Barcelona: IEA.
- Gracia Retortillo, Ricard. (2010). [El nivel supramunicipal de gobierno local en Alemania](#). *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals*, 11, 83-141.
- Gracia Retortillo, Ricard. (2015). Las provincias. Dins Marcos Almeida, Claudia Tubertini i Pedro Costa (dir.), *La racionalización de la organización administrativa local: las experiencias española, italiana y portuguesa* (p. 175-228). Pamplona: Civitas, Thomson Reuters.
- Gracia Retortillo, Ricard. (2016). Racionalización y sostenibilidad de la administración local en España: una reforma frustrada. Las competencias provinciales como paradigma. *Istituzioni del federalismo: rivista di studi giuridici e politici*, 4, 941-973.
- Gutmann, Amy, i Thompson, Dennis. (2004). *Why Deliberative Democracy?* Princeton/Oxford: Princeton.

-
- Habermas, Jürgen. (2010). *Factibilidad y validez: Sobre el derecho y el Estado democrático de derecho en términos de teoría del discurso*. Barcelona: Trotta Editorial.
- Haeberle et al. (ed.). (2015). *Citizen Participation in Multi-Level Democracies*. Leiden/Boston: Brill Nijhoff.
- Hagen, Michael G. (2002). Direct Democracy in Practice: The Initiative as a Legislative Institution? *Congress & the Presidency*, 29, 217-223.
- Haskell, John. (2001). *Direct Democracy or Representative Government? Dispelling the Populist Myth*. Oxford: Westview.
- Hay, Colin. (2007). *Why We Hate Politics*. Londres: Polity.
- Heinelt, Hubert, Magnier, Annick, Calabria, Marcelo, i Reynaert, Herwig. (2018). *Political Leaders and Changing Local Democracy. The European Mayor*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Held, David (2006). *Modelos de democracia*. Madrid: Alianza.
- Hernández de Cos, Pablo. (2018). [La recuperación de la economía española](#). (Darrera consulta: 16.11.2018).
- Hernández González, Francisco L. (2016). [La controvertida supresión del contrato de gestión de Servicios públicos](#). (Darrera consulta: 16.11.2018).
- Hortas, Miriam, i Salinas, Paula. (2014). Determinación de la escala mínima eficiente en la provisión de bienes públicos locales. *Revista de Economía Aplicada*, 22(66), 35-65.
- Hug, Simon. (2004). Occurrence and policy consequences of referendums: a theoretical model and empirical evidence. *Journal of Theoretical Politics*, 16(3), 321-356.
- Jäske, Maija. (2017). Soft forms of direct democracy: explaining the occurrence of referendum motions and advisory referendums in Finnish local government. *Swiss Political Science Review*, 23(1), 50-76.
- Jiménez Asensio, Rafael. (20 de juliol de 2018). Competencias municipales y gestión de servicios: estado de la cuestión. *Diario del Derecho Municipal*.
- Juan Gómez, Mateo. (2018). Breve estudio sobre la incorporación de cláusulas sociales y medio ambientales en la contratación pública actual. *Contratación Administrativa Práctica: Revista de la contratación administrativa y de los contratistas*, 155, 6-21.
- Kaufmann, Bruno, Büchi, Rolf, i Braun, Nadja. (2007). *Guía de la democracia directa en Suiza y más allá*. Wabern: Initiative & Referendum Institute Europe.
- Kersting, Norbert et al. (ed.). (2009). *Local governance reform in global perspective*. Wiesbaden: Verlag fuer Sozialwissenschaften.
- Kjaer, Ulrik, i Stayvers, Kristof. (2018). Second thoughts on second-order? Towards a second-tier model of local government elections and voting. Dins Richard Kerley, Joyce Liddle i Pamela T. Dunning (coord.), *The Routledge Handbook of international local government* (p. 405-417). Londres: Routledge.
- Laguna de Paz, José Carlos. (2017). Los contratos administrativos de concesión de servicios y de servicios a los ciudadanos. *Revista de Administración Pública*, 204, 41-68.
- Lasagabaster Herrarte, Iñaki. (2007). *La Carta Europea de la Autonomía Local*. Madrid: Iustel.
- Lasagabaster, Iñaki. (2008). *Consulta o Referéndum: La necesidad de una nueva reflexión jurídica sobre la idea de democracia*. Bilbao: Lete Argitaletxea.
- Lazo Vitoria, Ximena. (2017, novembre 29). *Nueva ordenación de los servicios y de las fórmulas para su prestación: contratos de servicios, concesiones y la irrupción del concierto social* [Video]. III Streaming Jornadas sobre Contratación Pública Responsable. Consultat 16 novembre 2018, des de

https://www.youtube.com/watch?v=Bku5KsUvvLs&index=1&list=PLKj_tfKD4expM9I50Bb-eN5D4qG25Aig7 (3:50:20).

- LeDuc, Lawrence. (2003). *The politics of direct democracy: referendums in a global perspective*. Peterborough: Broadview.
- León, Sandra, Aja, Eliseo, Herrero, Ana, Lago, Santiago, Orriols, Lluís, Ruiz-Huerta, Jesús, Solé, Albert, i Vilalta, Maite. (2015). *La financiación autonómica. Claves para comprender un (interminable) debate*. Madrid: Alianza Editorial.
- Lissidini, Alicia. (2007). ¿Cómo investigar la democracia directa? Explicaciones, interpretaciones y prejuicios. *Documento de Trabajo, 27*. San Martín (Buenos Aires): Universidad Nacional de San Martín.
- Lluçia i Sabarich, Isidre. (8 d'octubre de 2015). [El règim local a Catalunya, entre la recentralització i nous escenaris de futur](#) [Apunt de blog]. *Blog de la Revista Catalana de Dret Públic*. (Darrera consulta: 30.05.2019).
- Lluçia i Sabarich, Isidre. (2017). [Postulats per a un nou model de política local a Catalunya. Esperit del dret públic català aplicat](#). (Darrera consulta: 04.06.2019).
- Lluçia i Sabarich, Isidre (27 de juny de 2018). [El Reial Decret 128/2018, de 16 de març: règim jurídic dels funcionaris d'Administració local amb habilitació de caràcter estatal. Anàlisi comparada entre la normativa anterior i l'actual](#) [Apunt de blog]. *Blog de la Revista Catalana de Dret Públic*. (Darrera consulta: 14.05.2019).
- López-Veiga Brega, Jorge. (2017). La contratación pública de servicios a las personas tras la aprobación de las directivas de cuarta generación. Especial referencia a Galicia. Dins José María Gimeno Feliú (dir.), *Observatorio de los contratos públicos 2016*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Lorente, Miguel Ángel, i Capella, Juan Ramón. (2009). *El crack del año ocho: un problema global congénito*. Madrid: Trotta.
- Madison, James, Hamilton, Alexander, i Jay, John. (2009). *El Federalista*. Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics, Generalitat de Catalunya.
- Magaldi Mendaña, Nuria. (2012). *Los orígenes de la municipalización de servicios en España. El tránsito del Estado liberal al Estado social a la luz de la municipalización de servicios públicos*. Madrid: Instituto Nacional de Administración Pública (INAP).
- Magide Herrero, Mariano. (2017). Algunas reflexiones a la luz de la nueva Ley de Contratos del Sector Público, en particular sobre los contratos de concesión. *Actualidad Jurídica Uría Menéndez*, 46, 40-55.
- Magre Ferran, Jaume. (1995). *Les mocions de censura a l'alcalde. 1979-1994*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- Magre Ferran, Jaume. (1999). *L'alcalde a Catalunya*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- Magre, Jaume, Vallbé, Joan Josep, i Tomàs, Mariona. (2016). Moving to suburbia? Effects of residential mobility on community engagement. *Urban Studies*, 53(1), 1-24.
- Mahillo García, Petra, i Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2017). La increíble y errática historia del carácter básico / no básico del rescate como causa de resolución de la gestión contractual de los servicios públicos. *Cuadernos de Derecho Local*, 44.
- Malaret, Elisenda. (2016). El nuevo reto de la contratación pública para afianzar la integridad y el control: Reforzar el profesionalismo y la transparencia. *Revista Digital de Derecho Administrativo*, 15, 21-60.
- Manin, Bernard. (1998). *Los principios del gobierno representativo*. Madrid: Alianza Editorial.

- Mansbridge, Jane J. (1983). *Beyond Adversary Democracy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Marcet, Joan, i Bartomeus, Oriol. (2008). *Las elecciones municipales de 2007 en Cataluña*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- Márquez Guillermo. (2002). Las coaliciones políticas en las instituciones del sistema político local en España: gobiernos locales y diputaciones provinciales. *Anuario de Gobierno Local*, 1, 189-254.
- Márquez, Guillermo. (2003). Marco metodológico para el estudio de las coaliciones políticas en los gobiernos locales en España. *Política y Sociedad*, 40(2), 157-178.
- Martí, José Luis. (2006). *La República deliberativa: Una teoría de la democracia*. Barcelona: Marcial Pons.
- Martín Mateo, Ramón. (1964). *La comarcalización de los pequeños municipios* (col·lecció “Estudios”, núm. 7). Madrid: Ministerio de la Gobernación.
- Martínez Fernández, José Manuel. (2017). La imprescindible necesidad de anticipación para afrontar las limitaciones a los contratos menores que impone la nueva ley de contratos del sector público. *El Consultor de los Ayuntamientos y de los Juzgados*, 20.
- Martínez Fernández, José Manuel, i Bocos Redondo, Pedro (dir.). (2018). *Contratación del Sector Público Local* (4a ed). Madrid: Wolters Kluwer, El Consultor de los Ayuntamientos.
- Martínez López-Muñiz, José Luis. (2017). Sentido y alcance de la transposición de las directivas de la Unión Europea (análisis particular en materia de contratación pública). *Revista de Administración Pública*, 202, 13-41.
- Martínez Pallarés, Pedro Luis. (2018). Servicios públicos y contratos de servicios. Dins *Anuario Aragonés del Gobierno Local*. Saragossa: Institución Fernando el Católico.
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2007). *Los servicios públicos locales: concepto, configuración y análisis aplicado*. Barcelona: Bayer Hnos., SA.
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (21 i 25 d'octubre de 2013). Los sistemas locales de bienestar ante el Proyecto de ley de racionalidad y sostenibilidad de la administración local. *Diario del Derecho Municipal*.
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2013). [Les personificacions instrumentals locals: estat de la qüestió](#). *Revista Catalana de Dret Públic*, 47, 61-86.
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2014). El sector público local: redimensionamiento y gestión de actividades y servicios públicos. Dins Juan Antonio Carrillo Donaire i Pilar Navarro Rodríguez (dir.), *La Reforma del régimen jurídico de la Administración Local. El nuevo marco regulatorio a la luz de la Ley de racionalización y sostenibilidad de la Administración Local*. Madrid: El Consultor de los Ayuntamientos / La Ley.
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2015). Modificación de la Ley de contratos del sector público y gestión de servicios públicos locales: propuestas y alternativas. *Revista General de Derecho Administrativo*, 40. (Disponible també a [La Administración al día](#); darrera consulta: 16.11.2018).
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2016). La Ley de racionalización y sostenibilidad de la Administración Local y su incidencia en los Sistemas Locales de Bienestar. *Ciudad y Territorio, Estudios Territoriales*, 188. Ministerio de Fomento.
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2016). *La gestión contractual de los servicios públicos locales* (Tesi doctoral no publicada, Universitat de Barcelona, Catalunya).
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2017). [La desvalorización de los servicios públicos locales: de la Ley de racionalización y sostenibilidad de la Administración local de 2013 al Proyecto de Ley de](#)

- [contratos del sector público de 2017: crítica y alternativas](#). Ponència presentada al XIII Congreso de la AECPA (Asociación Española de Ciencia Política y de la Administración). Universidad de Santiago de Compostela, 20-22 de setembre de 2017. (Darrera consulta: 16.11.2018).
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2017). El proyecto de Ley de Contratos del Sector Público de noviembre de 2016 y la gestión contractual de servicios públicos: análisis de su planteamiento, crítica y propuesta alternativa. Dins José María Gimeno Feliú (dir.), *Observatorio de los contratos públicos 2016*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Martínez-Alonso Camps, José Luis. (2018). [La nueva configuración de la gestión indirecta de los Servicios públicos de resultas de la Ley de contratos del sector público de 2017: algunas consideraciones con especial incidencia en el subsistema local](#). (Darrera consulta: 16.11.2018).
- Martínez-Alonso, José Luis, i Magre, Jaume. (2000). *Reflexiones sobre la moción de censura al alcalde: evolución, comportamientos y regulación actual*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònoms i Locals.
- Martín-Retortillo, Sebastián. (1983). Presente y futuro de las Diputaciones Provinciales. *REDA*, 39, 494.
- Mauri Majós, Juan José. (2017). Consecuencias de la remunicipalización en materia de personal. *Cuadernos de Derecho Local*, 43.
- Merloni, Francesco. (2011). La Carta Europea de la Autonomía Local y su recepción en Italia y España. Dins Tomàs Font i Alfredo Galán (dir.), *Anuario del Gobierno Local 2010. Tribunal Constitucional, desarrollos estatutarios y gobiernos locales* (p. 489-519). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local, Institut de Dret Públic.
- Merloni, Francesco. (2014). Sul destino delle funzioni di area vasta nella prospettiva di una riforma costituzionale del Titolo V. *Istituzioni del Federalismo: Rivista di Studi Giuridici e Politici*, 2, 215-249.
- Míguez Macho, Luis, Almeida Cerredá, Marcos, i Santiago Iglesias, Diana. (2012). *Crisis del estado del bienestar y servicios públicos locales: ¿de los servicios sociales a la asistencia social primaria?* Actes del XIX Congreso Ítalo-Español de Profesores de Derecho Administrativo.
- Mir Bagó, Josep. (2006). La regulación de las veguerías en el nuevo Estatuto de Catalunya. Dins Tomàs Font (dir.), *Anuario del Gobierno Local 2006* (p. 79- 104). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local, Institut de Dret Públic.
- Montoya Martín, Encarnación. (2014). Medidas de redimensionamiento del sector público instrumental local antes y después de la Ley 27/2013, de 27 de diciembre, de racionalización y sostenibilidad de la Administración local. *Revista General de Derecho Administrativo*, 36.
- Morel, Laurence. (2001). The rise of government-initiated referendums in consolidated democracies. Dins Matthew Mendelsohn i Andrew Parkin (ed.), *Referendum democracy: citizens, elites and deliberation in referendums campaigns*. Londres: Palgrave Macmillan.
- Moreno Molina, José Antonio. (2018). *Una nueva contratación pública social, ambiental, eficiente, transparente y electrónica*. Albacete: Bomarzo.
- Moreno Vida, María Nieves. (2016). La gestión privada en los servicios esenciales para la comunidad y las garantías para su mantenimiento. *Temas Laborales*, 135.
- Moreo Marroig, Teresa. (12 de juliol de 2017). [Los servicios a las personas en la nueva legislación](#) [Apunt de blog]. *Blog d'esPublico*.
- Navarro Bergas, Maria Dolors. (2010). Les competències dels governs locals: una anàlisi comparativa i debat sobre el futur del món local a Catalunya. *Papers de Treball*, 9. Direcció General d'Anàlisi i Política Econòmica del Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya.

- Navarro, Clemente Jesús, i Rodríguez, María Jesús. (2009). *Gobernanza multi-nivel y sistemas locales de bienestar en España. El caso de las diputaciones provinciales*. València: Tirant lo Blanch.
- Nieto García, Alejandro, Orduña Rebollo, Enrique, i Salvador Crespo, Mayte. (2012). *El bicentenario de las diputaciones provinciales (Cádiz 1812)*. Madrid: Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Nieto, Alejandro. (1973). La organización local vigente: uniformismo y variedad. Dins Sebastián Martín-Retortillo et al. (ed.), *Descentralización administrativa y organización política* (vol. II, p. 15-156). Madrid: Alfaguara.
- Noguera de la Muela, Belén. (2018). La cooperación vertical: los encargos a medios propios o Servicios técnicos. Dins Eduardo Gamero i Isabel Gallego Córcoles (dir.), *Tratado de contratos del sector público*. València: Tirant lo Blanch.
- Oliver, Eric, Ha, Shang, i Callen, Zakary. (2012). *Local elections and the politics of small-scale democracy*. Princeton: Princeton University Press.
- Orduña Rebollo, Enrique, i Cosculluela Montaner, Luis Manuel. (2008). *Historia de la Legislación de Régimen Local*. Madrid: Iustel, Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Ortega Álvarez, Luis Ignacio. (1993). La Carta europea de la autonomía local y el ordenamiento local español. *REALA*, 259, 475-498.
- Ortega, Carmen, García, Giselle, i Trujillo, José Manuel. (2012). La influencia de la atmósfera política local sobre la conducta electoral. Un estudio del voto socialista en las elecciones locales andaluzas de 2011. *Revista Internacional de Sociología*, 71(3), 617-641.
- Palomar Olmeda, Alberto, i Garcés Sanagustín, Mario (dir.). (2018). *Comentarios a la Ley de Contratos del Sector Público*. Madrid: Wolters Kluwer, La Ley.
- Pano, Esther. (2018). Alcaldías y ejecutivos corales: flexibilidad y adaptación en la forma de gobierno municipal. *Anuario de Derecho Municipal*. Madrid: Marcial Pons.
- Pano, Esther, Viñas, Alba, Sánchez, Joan Manuel, i Magre, Jaume. (2015). Els consistoris sorgits de les eleccions locals de 2015: un punt i a part. *Anuari Polític de Catalunya*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- Parés, Marc (ed.). (2009). *Participación y calidad democrática: Evaluando las nuevas formas de democracia participativa*. Barcelona: Ariel.
- Pielow, Johann-Christian. (2001). Las estructuras del gobierno local en un marco federal: la asimetría y las singularidades. Dins Tomàs Font (dir.), *Anuario del Gobierno Local 1999/2000* (p. 95-120). Madrid: Marcial Pons.
- Pindado, Fernando. (2015). Recuperar la ciudadanía, desarrollar la democracia directa. Dins Quim Brugué, Fernando Pindado i Óscar Rebollo, *Democràcia local en temps d'incertesa*. Barcelona: UAB-ACM.
- Ponce Solé, Juli. (2013). *El derecho y la (ir)reversibilidad limitada de los derechos sociales de los ciudadanos*. Madrid: Instituto Nacional de Administración Pública (INAP).
- Ponce Solé, Juli. (2016). Remunicipalización y privatización de los servicios públicos y derecho a una buena administración. Análisis técnico y jurisprudencial del rescate de concesiones. *Cuadernos de Derecho Local*, 40.
- Ragone, Sabrina. (2011). El régimen local italiano: ¿un sistema “en peligro de extinción”? Reflexiones a raíz del actual proceso de reforma. Dins Tomàs Font i Alfredo Galán (dir.), *Anuario del Gobierno Local 2011* (p. 69-96). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local, Institut de Dret Públic.

- Razquin Lizárraga, José Antonio. (2012). La distinción entre contrato de servicios y concesión de Servicios en la reciente jurisprudencia comunitaria y su incidencia en el ámbito interno. *Revista Aranzadi Doctrinal*, 3, 171-190.
- Razquin Lizárraga, Martín María. (2014). Contratos de gestión de servicios públicos y recursos especiales en materia de contratación (presente y propuestas de reforma). *Revista Española de Derecho Administrativo*, 161, 37-74.
- Reif, Karlheinz. (1997). Reflections: European elections as member State second-order elections revisited. *European Journal of Political Research*, 31, 115-124.
- Reif, Karlheinz, Schmitt, Hermann, i Norris, Pippa. (1980). Nine second-order national elections: A conceptual framework for the analysis of European election results. *European Journal of Political Research*, 8, 3-44.
- Reniu, Josep Maria, i Magre, Jaume. (2006). Els executius locals a Catalunya: morfologia i funcionament. Dins Jaume Magre (ed.), *Informe de l'Observatori de Govern Local* (p. 29-51). Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'estudis autonòmics i locals.
- Requejo, Ferran. (1990). *Las democracias: Democracia antigua, democracia liberal y Estado de Bienestar*. Barcelona: Ariel.
- Reynaert, Herwig et al. (ed.). (2005). *Revolution or Reformation? Reforming Local Politics in Europe*. Bruges: Vanden Broele.
- Rivero Ysern, José Luis. (2014). La provincia en la Ley de racionalización y sostenibilidad de la Administración Local de 27 de diciembre de 2013. *Revista General de Derecho Administrativo*, 36, 8.
- Rodríguez de Santiago, José María et al. (coord.). Alemania. Dins Francisco Velasco (dir.) i Silvia Díez et al. (coord.), *Gobiernos locales en Estados federales y descentralizados: Alemania, Italia y Reino Unido* (p. 37-191). Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics.
- Roversi-Monaco, Fabio Alberto. (1970). *La delegazione amministrativa nel quadro dell'ordinamento regionale*. Milà: Giuffrè.
- Roversi-Monaco, Fabio Alberto. (1970). *Profili giuridici del decentramento nell'organizzazione amministrativa*. Pàdua: CEDAM.
- Salvador Crespo, Mayte. (2007). *La autonomía provincial en el sistema constitucional español*. Barcelona: Instituto Nacional de Administración Pública, Fundación Democracia y Gobierno Local.
- Sánchez-Cuenca, Ignacio. (2014). *La impotencia democrática: Sobre la crisis política de España*. Madrid: Catarata.
- Sartori, Giovanni. (1992). *Elementos de teoría política*. Madrid: Alianza Editorial.
- Sartori, Giovanni. (2007). *¿Qué es la Democracia?* Barcelona: Taurus.
- Schiller, Theo. (ed.). (2011). *Local direct democracy in Europe*. Wiesbaden: VS Verlag.
- Schiller, Theo, i Setälä, Maija (ed.). (2012). *Citizens' initiatives in Europe: procedures and consequences of agenda-setting by citizens*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Setälä, Maija, i Schiller, Theo (ed.). (2009). *Referendums and representative democracy: responsiveness, accountability and deliberation*. Londres: Routledge.
- Subirats, Joan. (2016). *El poder de lo próximo: Las virtudes del municipalismo*. Barcelona: Catarata.
- Subirats, Joan (ed.). (2001). *Experiències de participació ciutadana en els municipis catalans*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

- Tomàs Fornés, Mariona. (2016). Tendencias metropolitanas en el mundo. *Metropolis Observatorio* (Issue paper, 1).
- Tomàs Fornés, Mariona. (2017). *Governar la Barcelona real. Pasqual Maragall i el dret a la ciutat metropolitana* (p. 55). Barcelona: Fundació Catalunya Europa.
- Tornos Mas, Joaquín. (1993). Las ciudades metropolitanas. El caso de Barcelona: nacimiento, desarrollo, muerte y resurrección del área metropolitana de Barcelona. *Revista Aragonesa de Administración Pública* 3, 11-27.
- Tornos Mas, Joaquín. (2016). La remunicipalización de los servicios públicos locales. Algunas precisiones conceptuales. *El Cronista del Estado Social y Democrático de Derecho*, 58-59.
- Tornos Mas, Joaquín. (2017). [La tarifa como contraprestación que pagan los usuarios en el contrato de concesión de servicios de la Ley 9/2017, de contratos del Sector Público](#). (Darrera consulta: 16.11.2018).
- Tornos Mas, Joaquín. (2018). El contrato de concesión de servicios. Dins José María Gimeno Feliú (dir.), *Estudio sistemático de la Ley de Contratos del Sector Público*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Tornos Mas, Joaquín, i Gracia Retortillo, Ricard. (2008). La organización territorial en los nuevos estatutos de autonomía. En especial, el nivel local supramunicipal en Cataluña. Dins Tomàs Font i Alfredo Galán (dir.), *Anuario del Gobierno Local 2008* (p. 75-116). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local, Institut de Dret Públic.
- Urquizu, Ignacio. (2016). *La crisis de representación en España*. Madrid: Catarata.
- Valcárcel Fernández, Patricia. (2018). La delimitación de los tipos contractuales. Dins José María Gimeno Feliú (dir.), *Estudio sistemático de la Ley de Contratos del Sector Público*. Cizur Menor: Aranzadi.
- Valdivia Poch, Francesc. (2018). [Las nuevas directrices de la Generalitat de Catalunya aplicable a los PANAP: mismo tratamiento que a las Administraciones Públicas](#) [Apunt de blog]. (Darrera consulta: 13.09.2018).
- Vallbé, Joan Josep, i Magre, Jaume. (2017). The road not taken. Effects of residential mobility on local turnout. *Political Geography*, 60, 86-99.
- Vallès, Josep Maria, i Sánchez, Jordi. (1995). Las elecciones municipales en España entre 1979 y 1991: balance provisional. Dins Pilar del Castillo (coord.), *Comportamiento político y electoral* (p. 365-384). Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Vallespín, Fernando i Martínez-Bascuñán, Mária. (2017). *Populismos*. Madrid: Alianza Editorial.
- Vandelli, Luciano. (1990). *Poteri Locali. Le origini nella Francia rivoluzionaria. Le prospettive nell'Europa delle regioni*. Bolonya: Il Mulino. [Traducció al castellà: *El poder local: su origen en la Francia revolucionaria y su futuro en la Europa de las regiones* (1992). Madrid: MAP-INAP.]
- Vandelli, Luciano. (2014). L'innovazione del governo locale alla prova: uno sguardo comparato agli Statuti delle Città metropolitane. *Istituzioni del Federalismo: Rivista di Studi Giuridici e Politici*, 1 (número dedicat a "Gli statuti delle città metropolitane. Modelli a confronto"), 213-238.
- Vázquez Matilla, Javier. (2017). Impacto de la huelga en los contratos públicos. *Contratación Administrativa Práctica*, 152.
- Vázquez Matilla, Javier. (2018). [La inseguridad jurídica en los contratos de los PANAPS](#) [Apunt de blog]. (Darrera consulta: 13.09.2018).

- Velasco Caballero, Francisco. (2007). Autonomía municipal. Dins Diversos autors, *La autonomía municipal. Administración y regulación económica. Títulos académicos y profesionales*. Actes del Segon Congrés de l'AEPPDA (p. 41-78). Pamplona: Aranzadi.
- Velasco Caballero, Francisco. (2009). *Derecho local. Sistema de fuentes* (p. 73 i seg.). Madrid: Marcial Pons.
- Velasco Caballero, Francisco. (2011). Régimen local en el estatuto catalán, tras la STC 31/2010. *Revista General de Derecho Constitucional*, 13, 1-36.
- Velasco Caballero, Francisco. (2017). [Juicio constitucional sobre la LRSAL: punto final](#). Dins *Anuario de Derecho Municipal 2016*. (Darrera consulta: 16.11.2018).
- Verhulst, Jos, i Nijeboer, Arjen. (2006). *Direct democracy: facts and arguments about the introduction of initiative and referendum*. Zurich: Democracy International.
- Vilalta Reixach, Marc, i Gracia Retortillo, Ricard (dir.). (2016). *La gestió mancomunada de serveis públics en l'àmbit supramunicipal a Catalunya*. Barcelona: EAPC.
- Vilalta, Maite (coord.). (2008). *La despesa de caràcter discrecional dels ajuntaments i el seu finançament*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Vilalta, Maite (dir.). (2015). *Autonomía y equidad en la financiación municipal: dos principios compatibles*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Vilalta, Maite. (2017). Las transferencias de las comunidades autónomas a los gobiernos locales en España desde una perspectiva de federalismo fiscal. *Presupuesto y Gasto Público*, 89, 159-177.
- Vilalta, Maite. (2018). [Els governs locals de Catalunya: competències i mida òptima](#). 3r Congrés d'Economia i Empresa de Catalunya. (Darrera consulta: 03.04.2019).
- Vilalta, Maite. (2018). *La Hisenda Local a Catalunya: què en podem aprendre de l'experiència dels altres?* Barcelona: Diputació de Barcelona, Institut d'Economia de Barcelona.
- Vilanova, Mercè. (2005). *Atles electoral de Catalunya durant la Segona República* (vol. 2). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Villar Rojas, Francisco José. (2018). El impacto de la nueva Ley de Contratos del Sector Público en la gestión de los servicios públicos locales. *Anuario de Derecho Municipal 2017*.
- Welp, Yanina, i Ordóñez, Vicente (ed.). (2017). La democracia directa a debate: Procesos y mecanismos de participación ciudadana. *Recerca: Revista de Pensament i Anàlisi*, 21, 9-14.
- Zafra Víctor, Manuel. (2015). *Respaldo político para buenas ideas. Mi experiencia en dos direcciones generales sobre gobiernos locales*. Madrid: Iustel.
- Zimmerman, Joseph Francis. (1999). *The New England town meeting: democracy in action*. Westport: Praeger.

Webs de consulta

[Asociación de Letrados de Entidades Locales](#)

[BOE](#)

[Consejo General del Poder Judicial. Cercador de jurisprudència](#)

[DOGC](#)

[DOCE](#)

[InfoCuria. Jurisprudencia del Tribunal de Justicia \(UE\)](#)

[Institut de Dret Públic de Barcelona \(IDP\)](#). Centre universitari d'anàlisi i recerca especialitzat en diferents àmbits del dret públic, especialment dret constitucional, administratiu i de la Unió Europea, així com en altres disciplines afins.

[Instituto de Derecho Local de la Universidad Autónoma de Madrid](#)

[Legal Today](#)

[Portal Jurídic de Catalunya](#)

[Notarios y Registradores](#)

[Tribunal Constitucional de España. Cercador de jurisprudència constitucional](#)